

# Slniečko 2

ROČNÍK XI. (XXXIII.)

OKTÓBER 1978

3 Kčs

**Povešť o Trenčianskom hrade** Mária Ďuričková Du-  
nejú salvy z hradieb Trenčianskeho hradu, ozývajú sa radostné  
výkriky posádky. Čo sa deje?

Z tureckej vojny sa vracia Štefan Zápoľský a jeho veľký  
sprievod. Vracia sa víťazne, s bohatou korisťou a množstvom  
zajatcov.



ILUSTROVAL JÁN DRESSLER



Rozkvitla od radosti kňažná Hedviga Zápoľská. Oči jej horia obdivom a láskou, keď vidí muža, ako zosadá z koňa a náhli sa k nej. Aký je krásny a mužný v rytierskom odení! A aký nevýslovne štedrý! Priniesol jej do daru perly a diamanty, koberce a zlatom tkané látky. A potom ukázal rukou na zajatcov, ako tam na nádvorí kľačia v pokore. Čaká ich tu osud otrokov. Dosiaľ oni privliekali zajatcov, teraz sa im samým ušiel ten istý osud.

Lahostajným pohľadom preletí Hedviga Zápoľská po zajatcoch. No tu sa jej oko zastaví na štíhlej postave, jedinej žene z veľkého počtu. Aké jemné držanie, aká ušľachtilá tvár!

„Ako sa voláš?“ spýtala sa kňažná.

„Fatima,“ odpovedalo dievča a s úklonom skrížilo ruky na hrudi. Hladké, jemné ruky, nezvyknuté na hrubú prácu.

„Tá dievčina sa mi páči,“ riekla Hedviga Zápoľská.

„Patrí tebe, pani moja,“ vystrel ruky Zápoľský. „Hneď od prvej chvíle som myslel na to, že bude súca na tvoju osobnú obsluhu. Je to dievčina z bohatého tureckého domu.“

Tak sa Fatima dostala hore do hradných komnát, kým ostatní zajatci vykonávali najťažšie práce. Vláčili na hrad vodu, opevňovali hradby, čistili priekopy, udržovali cestu, ktorú tuhá zima zakúvala do snehu a ľadu.

Napokon sa zima skončila a jar sa ohlásila zurčiacimi jarčkami a voňavým povetím.

A tu sa jedného rána zjavilo na hrade turecké posolstvo. Viedol ho kupec Omar.

„Tvoja Jasnosť, udatný pán hradu Trenčína,“ klaňal sa Omar Zápoľskému. „Rád by som, s tvojím láskavým dovolením, získať naspäť tureckých zajatcov výmenou za zajatcov kresťanských. Ak by si s tým súhlasil.“

Štefan Zápoľský mlčky prikývol. Celkom rád ich vymení. Svojich ochráni a tamtých sa



zbaví. Ich vzdorných tvárí a nenávisťných očí.

Zhromaždili zajatcov na nádvorí. Omar chodí pomedzi nich, zhovára sa s nimi, čosi sa ich vypytuje. Potom znova predstúpi pred Zápoľského. „Rád by som vymenil všetkých zajatcov, jasný pane. I tú dievčinu, čo bola medzi nimi. Fatimu.“

„Fatimu som daroval svojej žene,“ odvetil Zápoľský. „Tú jedinú nevymením.“

„Lenže mne ide práve o ňu, Jasnosť. Fatima je totiž moja snúbenica.“

„Na mojom rozhodnutí sa nedá nič zmeniť,“ povedal chladne Zápoľský.

„Odvážim ju zlatom, jasný pane. Zlatom, perlami a drahým kamením.“

„Zlata mám dosť, i perál a drahého kamenia,“ hodil rukou hradný pán.

„Pridám ešte sto arabských koní.“

„Kone nepotrebujem.“

Nešťastný Omar padol na kolená:

„Žiadaj, čo chceš, mocný pane, len mi pre všetko na svete, vráť moju lásku!“

Štefan Zápoľský pohrdavo zdvihol hlavu:

„Azda si nemyslíš, Turek, že ma dojme tvoj žiaľ! Skôr vylúdiš vodu z neplodnej trenčianskej skaly než slzu z môjho oka!“

„Vodu z trenčianskej skaly?“ chytil sa toho

Omar. „A keby som ju vylúčil? Keby predsa?“

Zápoľskému preletel po tvári pochybovačný úsmev. „Nuž keby predsa, potom ti Fatimu vrátim, Turek. Dávam ti na to slovo uhorského veľmoža.“

Pustili sa Omar a jeho druhovia do kopania studne. Sekali a rúbali, až zo skaly iskry odskakovali. Pracovali vo dne aj v noci. Jedni sekali skalu, druhí kalili a brúsili čakany a rubne.

Prešiel už celý rok, a po vode ani pamiatky. Prešiel aj druhý rok, voda ešte sa stále neukazovala. Polovica Omarových druhov už zahynula od strašnej roboty.

V treťom roku popadali od námahy všetci tureckí kopáči, ostal iba Omar. Jedine on vydržal. Láska mu dávala nádej i silu.

Už sa aj tretí rok chýlil ku koncu. Zoslabnutý, ale ešte stále nezlomený Omar sa znova a znova púšťal do studne.

Keď ho jedného dňa vytiahli z hĺbky na denné svetlo, vyškľok z posledných síl:

„Voda! Prekopal som sa k vode!“

Dobrá správa rozradostila všetkých na hrade, ale najväčšmi predsa len Štefana Zápoľského. Veď o koľko mocnejší a nedobytejnější bude teraz jeho hrad!

Studňa naozaj ožila vodou, chutnou a zdravou. Čím viac ju z nej ťahali, tým viac jej v studni pribúdalo.

Zápoľský dodržal sľub, ktorý dal Omarovi a Fatimu prepustil.

Odvtedy prešli dlhé stáročia. Trenčiansky hrad ešte stojí aj dnes v plnej sile a kráse. Neupadla do zabudnutia ani povest' o vernej láske, ktorá dodala človeku toľko sily, že vládol uskutočniť obrovské dielo.

Studňu Trenčianskeho hradu nazývajú od tých čias Studňou lásky.



# Ihla

*Bola ihla a tej ihle  
zachcelo sa robiť figle.*

*Na zlosť milej tete Zite  
schovala sa medzi nite.*

*Keď ju strýko kdesi našiel,  
utiekla mu kade ľahšie.*



# Tieň

*Ten môj tieň,  
smiešny tieň,  
chodí za mnou celý deň.  
Všetko so mnou preskáče,  
potoky aj bodľačie.  
Šantí so mnou vždy a stále,  
na bicykli,  
pri futbale...  
Bác! — strčí nos do zmrzliny.  
Má rád žarty,  
čertoviny.*

Prel. ŠTEFAN MORAVČÍK

# Nehoda

DUŠAN ŠIROKÝ

Obed do seba Ivan nahádzal. Nevedel pochopiť, že ostatní tak pomaly a pohodlne jedia. Najradšej by im bol sám všetko čo najrýchlejšie napchal do hrdla, aby už konečne vypadli. Vrcholom všetkého bolo, že si mama a otec poobede ešte uvarili kávu a otec si zapálil cigaretu.

„Ocko, nepôjdeme už?“ prosíval Ivan. No otec iba labužnícky potáhoval z cigarety a natiahol sa v kresle. Pre otca boli tieto chvíle, keď bola celá rodina pokope, vzácné, a tak ich aj vychutnával do posledného okamihu.

Potom si Vierka zobrala ešte jeden kúsok torty. To už Ivan nevydržal a oboril sa na ňu.

„Musíš byť taká pažravá?“

„Len ju nechaj,“ bránila Vierku matka.

„Veď je už tretí kus!“

„Tak si vezmi aj ty,“ usmial sa otec.

Ivan sa nechápavo pozrel. Ako ho môže ponúkať tortou, keď majú ísť konečne spolu lyžovať. Na tú lyžovačku sa Ivan teší už odvtedy, ako napadol prvý sneh. No otec nikdy nemal čas. Pretože vždy tu bol nenávidený telefón. Zazvonil, keď mali ísť spolu do kina, ozval sa, keď si mali s otcom večer zahrať šach. A pravdaže zazvonil doteraz každú nedeľu, keď sa zberali na Kolibu. Preto Ivan nenávidel telefón, preto nenávidel otcovu nemocnicu.

Darmo mu vždy otec vysvetľoval, keď si Ivan ťažkal, že pre nich nikdy nemá čas, že predovšetkým je služba. Chcel mať otca aj pre seba, ale v poslednom čase ho už pomaly ani nevidel. Primár bol na pol roka na študijnej ceste v zahraničí, jedna otcova kolegyňa mala malé dieťa, a tak na celom oddelení zostali iba traja. Otec, doktor Strmeň a ešte jeden ucháň, na ktorého, podľa otcových slov, nemohli nič zveriť. A tak to stále ťahali len otec a Strmeň.

V tú nedeľu to vyzeralo, že sa to konečne

podarí, že pôjdu spolu. Vtom však zazvonil telefón.

„To si ty, Imro?“ ozval sa otec pokojným hlasom.

Ivan nazlostene pozoroval otcovu tvár. Ako môže byť v tomto okamihu taký pokojný. Veď zasa prídu o dávno vytúženú lyžovačku. No jemu je to zrejme jedno. Pretože vidí predovšetkým svoju sprostú nemocnicu.

„A tá na štrnástke sa ako má?“ spýtal sa otec do telefónu.

Mama pokojne dopíjala kávu.

Vierka využila situáciu a načala štvrtý kúsok torty.

Ivan v tom okamihu znenávidel celý svet.

„Tak, ahoj!“ otec položil slúchadlo.





Teraz to príde, pomyslel si Ivan, zasa nám povie, že nemôže ísť. No otec sa obrátil k Vierke.

„Dojedz to, nech už ideme.“

Ivan nechcel veriť svojim ušiam.

Konečne boli všetci v aute.

Cestou stretávali ďalšie autá, ktoré mierili do vrchov za mestom.

Ivan sa pomaly upokojoval, teraz sa už nič nemôže stať. V aute nemajú nijaký telefón. Teraz už otca nikto nemôže zavolať.

Potom sa to stalo.

Trolejbus, ktorý šiel dolu svahom, dostal šmyk.

Druhý trolejbus, ktorý šiel nahor, sa mu márne usiloval vyhnúť.

Ozval sa mocný treskot. Ihneď nato bolo počuť krik, stonanie, nadávky.

Otec ihneď odstavil auto a bežal ta.

Ivana sa zmocnilo zúfalstvo.

„Nechoď, otec!“ volal.

Otec ho nepočul. Rozrážal si rukami cestu pomedzi bedákajúcimi ľuďmi.

„Dovoliťte, som lekár. Dovoliťte, tak ustúpte!“

Potom Ivan cez slzy videl, ako sa otec skláňa nad prvou nariekajúcou ženou na zemi.

Vtedy už Ivana nezadržateľne hnalo k otcovi. Aj mama, ktorá držala trasúcu sa Vierku za ruku, podišla bližšie k zástupu.

Ivan sa predral dopredu.

„Bolí, to bolí,“ nariekala žena na zemi.

Ivan uvidel, že jej cez pretrhnuté šponovky vytŕča obnažená holenná kosť.

„Nesmiete sa hýbať,“ prihovril sa otec žene, „máte otvorenú fraktúru. Musíte zostať, ako ste, kým nepríde sanitka.“

Ivan ešte nikdy nepočul hovoriť otca takýmto tónom, jemným, tichým, a predsa rozhodným. Potom sa otec pohol k mužovi, ktorý stonal. Niekoľko otázok, skúsené dotyky otcových rúk a muža upravil do potrebnej polohy.

„Kde máte obvazy?“ teraz bol otcov hlas pre zmenu ostrý. To sa prihovril vodičovi, ktorý ľuďom okolo stále vysvetľoval, že za nič nemôže.

Vzduchom sa neprestajne niesol plač a nariekanie.

Otec išiel od jedného k druhému, jeho ruky s obvazmi sa iba mihali. Z tváre sa mu začal rinúť pot.

už iba jeho prítomnosť postačila na to, aby aspoň trochu utišila počiatočnú paniku.

Napokon sa ozvali sirény sanitiek.

Otec si s ošetrovateľmi narýchlo vymenil niekoľko slov.

Matka mu iba stisla ruku.

Nasadli do auta. Pomaly obišli trolejbusy a pohli sa nahor. Stromy okolo nich boli stále viac pokryté snehom. Potom sa stratili aj posledné domy a šli už iba zasneženým lesom.



„Pán doktor, prosím vás... pán doktor, ešte tu... pán doktor... pán doktor...“ hlasy zaznievali zo všetkých strán. A Ivanovi sa odrazu videlo, že jeho otec sa premenil na desať lekárov. Tu poskytol iba radu, inde sa opäť mihli jeho ruky s obvazmi... zdalo sa, že

Potom najnutnejšie prípady naložili do sanitiek, ktoré sa so zavýjaním stratili v zákruťte.

Otec sa ešte raz obzrel okolo seba.

„Aj my pôjdeme,“ prihovril sa Ivanovi a matke.

Ivan pozeral nemo pred seba. Hlavou mu ako zrýchlený film znova prebehla havária a všetko, čo sa po nej stalo.

Pozeral sa na otca a odrazu si uvedomil, že naň hľadí inými očami. A vedel, že už nikdy ho nenahnevá, keď sa doma ozve telefón.



## Rebrík je také lákadlo

MILENA LUKEŠOVÁ

*Pravá noha si to skúsi.  
Lavá za ňou: predsa musí!*

*A už sú tu obe spolu.  
Kamže teraz? Hore? Dolu?*

*Hore! Hore!  
Čo sa stane?  
Vidím nebo mriežkované!*

*Vyššie nie,  
to stačí,  
tam je už svet vtáčí.  
Radšej dolu...*

*Nejdem rád.  
Rebrík vŕzga:  
„Vráť sa, vráť!“*

Prel. BOŽENA TRILECOVÁ



## Slniečnice

JAN ALDA

*Slniečnice ešte svietia,  
keď už vädne všetko kvieťa.  
Už sú dažde, tma a chlad,  
ešte žiaria zo záhrad.*

Prel. MÁRIA ĎURÍČKOVÁ



## Ako slniečku trhali zuby

MARIANNA GRZNÁROVÁ

Raz zaránky spŕchlo a bolo to trochu čudné, pretože na nebi nebolo ani obláčika.

Ale ani dážď nebol celkom obyčajný. Bol zlatý a teplý a trochu slaný, lebo to vlastne ani nebol dážď, ale slzy, ktoré sa kotúľali z očí strápeného slniečka.

„Prestaň mi plakať do siete,“ kričal zdola pavúk. „Nestačím štopkať.“

„Keď ma bolí zub,“ podopieralo si slniečko boľavé líce, prevracalo oči a nahlas smrkalo.

Pavúk sa vydriapal na vrchovec stebľa, aby lepšie dovidel, a vraví.

„Ukáž, ktorý?“

A slniečko vycerilo na svet krivé zúbky.

„Tento tu,“ zatukalo nechťom v ústach.

„To nič, ten je mliečny. Treba ho vytrhnúť,“ poradil pavúk. „Počkaj, hneď som tam!“ a začal vypúšťať z bruška vlások babieho leta dlhý ako slnečný lúč. Keď sa po ňom vyšplhal, zatváril sa ako prísny zubný lekár.

„Otvor ústa!“

Potom pavúk založil na boľavý zub slučku z pavučiny, spustil sa po nej dolu, a len čo nohami dočiahol na zem, ťahal, až mu od námahy oči vyliezali.

## Bľakatúr

KLIMENT ONDREJKA

Ja som to nevidel, ale Paľo Košík vravel, že to lieta z grúňa na grúň, z Kučovieho na magurské lúky. Lupták Švábik zase spomínal, že to má byť takô jarabatô: z každého zvera srst, z každého vtáka pero. Troška menšie ako väčšie.

Obaja sú to chlapi skúsení: valaskí, pastierski. A vravia aj to, že to bľací, preto ho bľakatúrom zovú, bojazlivejších ním strašia. Ale neviem, že by bľakatúr niekomu ublížil. Je to malý chlapček, čo sa zahadzuje na dlhej palici ako pastier — len tuhšie. Niekedy aj z grúňa na grúň. Zo zeme alebo zo zemských dier vyhodí každých sedem rokov. Ale načo, to ja neviem. No nejaký význam to musí mať. Načože by to bolo len tak!

„Som slabý,“ povedal si pavúk a uviazal pavúcie lanko o nohu bociana, ktorý sa práve chystal odletieť do teplých krajov. Bocian vyhodil krídlami, pokrčil červené kolena naopak, vzlietol — a zub bol vonku.

„Ani to nebolelo,“ potešilo sa slniečko, ktorému sa v ústach zjavila medzierka. „Počkaj! Neuteč! Aj druhý sa mi kýva.“

A pavúk sa znova škriabal po pavučinovom lane, omotal slnečný zub, a keď nenašiel bociana, uviazal voľný koniec o stopku zrelého jablka, a kým ťapol do dlaní, jablko sa pustilo konárika a slnku vyfrkol ďalší zub.

A pavúk trhal a ordinoval, ordinoval a trhal... a uzlíky mu šli od ruky, lebo viazal všetkými ôsmimi nohami: jeden o chvost papierovému šarkanovi, druhý poľnej myške — až boli všetky rozkývané zuby vonku a po bolesti ani chýru.

Slniečko sa štrbavo pousmialo, ale hneď si prikrylo ústa.

„Štipku šíče šušlem, ale vezmi si žlatej priadže na šiete,“ poďakovalo sa pavúkovi.

„Trošku parády nezaškodí,“ mienil pavúk. Zliezol s plným batohom a prihodil slnečného zlata do babieho leta.

Vonku sa ochladilo, lebo slniečko sa prestalo usmievať. Hanbilo sa ukazovať prázdne ústa.

Ale aj tak kdekto vedel, že je štrbavé a že prišla jeseň.





# O troch bratoch

VLADO BEDNÁR

Keď človek chodí po svete pešo, hocikto ho zastaví a hocičo mu povie. V Kraľovanoch mi rozprával jeden vojak, ako raz večer cestou na Šíp udrel opaskom medveďa, lebo si myslel, že je to obyčajný zbojník. Pri Čuňove na hrádzi Dunaja sa mi zase priznal rybár, že raz namiesto šuky ťahal štvorveslicu. V Dobšinej pastier nakrmil zatúlaného psíka, z ktorého sa



10

neskôr vykľul zatúlaný poľský vlk. V Levároch na stanici hovorili zase o hríboch, pre ktoré sa ani nedalo chodiť po lese, toľko ich bolo.

Nečudo, že som zatúžil trošku si odpočinúť od toľkých rečí. Natiahol som sa do trávy a zavrel oči. Ale či myslíte, že som mal pokoj? Ojojój, kdeže. Len čo zadul vetrík, už aj sa všetky zeliny okolo mňa rozhovorili. Prekrikovali sa, vadili, skákali si do reči. Čo som mal robiť? Načúval som...

Boli vám traja bratia, vypečené kvietky z čertovej záhradky. Jeden bol celkom obyčajný, druhý bol bledý ako vajíčko kane popolavej a ten tretí bol jednoducho trojzubý. Mliečne zuby mu už vypadali, a dospeláky ešte nenarástli, len prvé tri, nuž preto bol trojzubý.

Teda celkom obyčajní chalani to boli, ani do školy sa im nechcelo chodiť. Lebo všetci traja boli veľmi zlí vstávači. Rodičia ich museli ráno ako repy vyťahovať z teplých perín. Len v nedeľu ich nebolo treba budiť, buntošili už od piatej, lietali po dome a kadečo potkli.

Išiel sa ich dobrý otec posťažovať do hory k babke korenárke, akých má nepodarených synov.

„Ťažko je vám poradiť, dobrý človeče, keď pedagogika dnes zakazuje látať takých galganov remeňom,“ povedala babka. „Na vstávanie je veru už iba jediný liek. Vezmi si túto zelinu, máčaj ju v studenej vode a tou studenou zázračnou vodou krop svojich synov na svitaní, keď kohúty kikirikajú. Tak rob dovtedy, kým lenivosť z nich nezíde.“

Poďakoval sa otec za radu a bolo tak, ako hovorila babka. Nanosil do koryta potočnej vody, zeliny v nej vymáčal. A ráno, len čo sa zore zjavili, už aj tých nepodarených synátrov v nej máča. Najprv toho obyčajného, potom bledého a napokon trojzubého.

Na prvý deň sa ešte krútili, keď ich otec po

jednom spod periny do kúpeľa ťahal, o zem sa hádzali. Na druhé ráno už s nimi bolo ľahšie a na tretí deň sa sami pratali z postele. Radšej



šaty na seba nahádzali, chlieb do hrsti schytíli a do školy utekali, ako by mali podstúpiť ďalšiu liečbu. Z lenivých vstavačov sa stali ranostaji. Len pozrite, aký je jeden ľuby, druhý pestrý a ten tretí je dokonca vencom ovenčený, za to, že chodí všade prvý.

Začudoval sa otec, a keď znova stretol zelinárku, spýtal sa jej, čo to za rastlinu, čo spôsobila takú zmenu. No babka sa len smiala a všetko na žart obracala. Vraj to bolo len obyčajné orechové lístie, hlavnú liečbu vykonal tá studená voda.

Nuž či sa dá babke korenárke veriť? Ani nie.

Iste nechcela prezradiť svoje tajomstvo. Ale že je to pravda, odvtedy sa na pamiatku tých troch lenivých volajú tri kvety: vstavač obyčajný, bledý a trojzubý. No a kto ešte stále tomu neverí, pre toho rastú na počesť tých troch napravených kvety ranostaj ľuby, pestrý a ten najlepší je večný. Či to nie je najlepší dôkaz, že sa to skutočne stalo?

Neviem, neviem, či je to pravda. Možno mi to tie kvety len zo škodoradosti natárali, hoci všetky tie rastliny som už videl rásť i kvitnúť.



Možno botanici, čo sa celý život zapodieávajú len kvetmi, povedia niečo iné, no môžem ja za to, čo mi všetky tie rastliny neďaleko Vršatca našuškali do ucha?

11



# Jesenné zvyky

JOZEF PAVLOVIČ

Je jeseň. Všetci družstevníci kopú zemiaky. Iba dedko, babka, vnučka, pes a mačka ťahajú repu. Aj to musí niekto urobiť. Repa však nešla von, čo ako sa namáhali. Zospodu ju držal krt, ktorý si neželal, aby mu do komory svietilo slnko. Ešte šťastie, že sa tu naďabila myš. Zaryla sa do zeme a prehryzla konček repy. Krt padol do zarávanín a ostatní aj s repou na zem.

Keď vstali, dedko si spomenul, že sa musí prezúť do ľahšej obuvi. Jednu čižmu si stiahol poľahky a druhú za ten svet nemohol. Kto by mu pomohol? Babka, vnučka, pes a mačka. Ani tak to nešlo, čižma drží ako hluchý dvere! A tu zasa zasahuje myš. Zbadala na čižme dieru.

Vopchala sa do nej a poštekčila dedka na pätu. Dedko mykol nohou a čižma letela ako raketa aj so všetkými cestujúcimi.

Keď znovu povstávali zo zeme, prezutý dedko im vraví:

„Je jeseň, ideme púšťať šarkana.“

Aby šarkan neuletel, držal ho dedko. Aby šarkan neuletel aj s dedkom, držala ho aj babka. Aby šarkan neuletel s dedkom a babkou, držala ho aj vnučka. Aby šarkan neuletel s dedkom, babkou a vnučkou, držal ho aj pes. Aby šarkan neuletel s dedkom, babkou, vnučkou a psom, držala ho aj mačka.

A čo myš? Šarkan je pre ňu priveľké zviera. Stojí bokom za potokom a púšťa si netopiera.



# Vrece jablák

IVAN NAUMENKO

„Synček, zajtra pôjdeme do mestečka predávať jablká,“ povedala mať Vasiovi po návrate z poľa. „Popros Amelka, aby nám požičal rebrík. Naša nám dá vrece. Už som jej vravela...“

„Ja nepotrebujem rebrík,“ odvetil Vasia. „Vydriapem sa aj bez neho.“

„Polámeš konáre. Jablonka je mladá.“

Mať odišla. Žne žito, ktoré zasiali ešte za Nemcov. Presnejšie povedané, Nemci boli v Byvalkách, kde Vasia žije a kde je len tridsať usadlostí, iba raz. Minulé leto prišli na tankoch a vypálili dedinu.

Vasia urobil tak, ako mu mať prikázala. Priniesol rebrík



a postavil ho takmer kolmo, aby priveľmi netlačil strom. Po chvíli vošiel do dvora Petro Rabec.

„Odveziete jablká na trh?“ opýtal sa Petro.

„Áno.“

„Budete stavať chalupu?“

„Budeme.“

„Teraz sa výhodne predáva. Aneľa odniesla uhorky a pýtala tridsať kopejok za jednu. No a jablká sú drahšie.“

„Drahšie,“ pritakal Vasia.

„Za tieto dostanete hádam aj tisíc rubľov,“ povedal Petro. „Ale na chalupu je to aj tak málo. Kde zoženiete ostatné peniaze?“

„Neviem,“ odvetil Vasia. „Možno požiadame o pôžičku. Mať bola na vojenskej správe, doniesla papier.“



# Tenký hlások

BOŽENA TRILECOVÁ

Mama sa ponáhľala do družiny po Lubku. Dobežne k školskej bráne a stlačí gombík dverového telefónu.

V herni na treťom poschodí zadrnčí telefón.

„Koho mám poslať?“ spýta sa súdružka družinárka.

„Lubku z I. C,“ povie mama do telefónu tenkým hlásokom.

„Malým súrodencom deti nedávame,“ ozve sa prísne súdružka družinárka a položí slúchadlo.

Mama od prekvapenia zmeravie, ale vzápätí znova zvoní.

„Prosím si Lubku z I. C...“

„Už som ti povedala, že...“

„Mladším súrodencom deti z družiny nedávate. Ale ja som jej mama a...“ mama piskľavo kýchla, „a mám nádchu.“

„Naozaj?“ stŕpne hlas na druhom konci.

„To je moja mama,“ ozve sa vtom Lubka, keď začula zo slúchadla smiešne kýchnutie. „Ona tak kýcha.“

„Tak už bež,“ povedala súdružka učiteľka z družiny a po chvíľke pre istotu podošla k oknu.

Po školskom dvore kráča mama a popri nej poskakuje Luba. A smejú sa, smejú, až sa ozýva celý dvor.



# Gulkári

RUDOLF LATEČKA

Tonko Hrčko bol veľmi dobrý gulkári. Len čo sa priblížil k hrájúcim sa deťom, hneď zhrabovali rozostavené guľky a pchali si ich do vrecák nohavíc.

„Bojíte sa, lebo neviete hrať!“ hovorieval vtedy Tóno.

„Ja že sa bojím?“ povedal raz Šaňo Hrivnák, ktorý bol o hlavu vyšší od Tóna.

„Tak si zahraj, keď sa nebojíš?“

„S malými nehrám!“ odvrkol Šaňo pohrdavo.

„Máš strach, čo?“ uškrnul sa Tóno.

„Ja? Ja že mám strach?“ vyprskol Šaňo.

„Máš!“

„Tak dobre,“ rozhodol sa Šaňo, „ale ak prehráš, neplač!“

Chlapci sa sklonili nad jamku a rozostavili si guľky. Hra sa začala.

Šaňo mal šťastie. Vyhŕával. Stále vyhŕával.

„Ešte ti nie je do plaču?“ uškrnul sa po chvíli na Tóna.

Tóno mlčal. Zaťal zuby a mlčal. Dokonca nič nevravel ani vtedy, keď už vyhŕával späť svoje guľky. Ale keď už vyhŕával aj Šaňove, nezdržal sa:

„Tak čo? Chce sa ti ešte hrať?“

„A prečo by sa mi nechcelo?“ odvrkol Šaňo namosúrene.

Lenže vzápätí sa vystrel a vopchal si ruky do prázdnych vrecák nohavíc.

„Už nehráš?“ spýtal sa prekvapene Tóno.

„Nechce sa mi!“ odvrkol Šaňo otrávene a pobral sa preč.



„Vám musia dať. Na to je zákon: ak dakto z rodiny bojuje na fronte, poskytovať prednostne...“

Petro stál a díval sa na jablňu. Žiadalo sa mu jabĺčka. Vasiovi bolo kamaráta ľúto. Pred vojnou mal Petro dve jablone, no zhoreli, lebo rástli hneď pri chalupe. Ani otec mu nezahynul na fronte, ale prosto umrel. Im pôžičku sotva dajú.

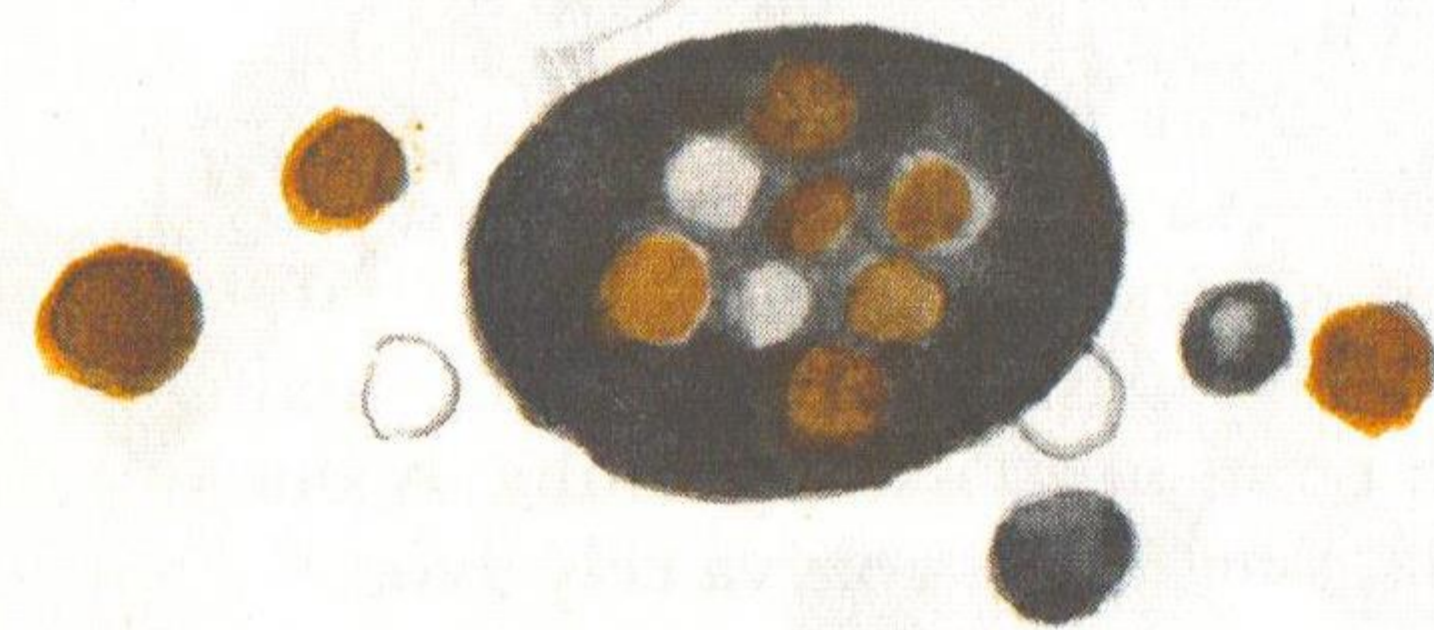
„Pohľadaj si dajaké na zemi,“ povedal Vasia. „Ak nájdeš padavku, nechaj si ju. Vezmi si všetky, čo nájdeš. Ja sám som nezjedol ani jedno jablko, len samé padavky.“

Petro sa zaraz ponoril do zemiakovej vňate pod stromom, no nenašiel nič.

„Nič tam nie je,“ povedal akosi smutno.

Vasia zatriasol horný konárik a dve-tri jablká, kmášuc listy, leteli dolu.

„Vezmi si,“ povedal Vasia. „Ibaže nejedz na ulici! Náhodou ťa zazrie Kazík či Jurko a hneď pribehnú. Kde vezmem pre všetkých?“



„Nebudem,“ sľúbil Petro a schoval si jablká pod pazuchu. Na druhý deň bola nedeľa. Kuzma Achremčik, šofér z lesnej správy s chromou rukou, vyložil Vasiovu mať i Vasiu na korbu, kde už sedeli ženy z dediny, vezúce tiež dačo na trh.

„A čo Ivan, píše?“ vyzvedal sa Kuzma na otca.

„Už dva týždne nemáme nijaké správy,“ vyriekla plačky mať.

V meste potom Kuzma poradil matke, aby neschádzala na trhu, kde je nadostač jablk, a odviezol nás na stanicu.

Aby jablká dlho nestáli, rozhodla sa matka, že ich predá lacno — dve za rubel. Stihli sme predat iba jednu neveľkú kôpku, keď zrazu na stanici zastal vojenský transport. Z vagónov so zastretými oknami začali zoskakovať vojaci. Všetci, čo vystupovali z vagóna, boli ranení. Podaktorí mali ruku zavesenú v gázovom obvaze, podaktorí obviazanú hlavu, iným zase obvazy vytŕčali z rozopätých golierov vojenských blúz.

„Mamka, po čom sú jablká?“ opýtal sa mladý počerný vojak s obvazom na hlave, cez ktorý mu presakovali hnedé krvavé škvrny.

Mať mlčala...

Vytvoril sa rad. Pribiehali ďalší ranení.

„Sú medzi vami aj takí, čo nemôžu chodiť?“ opýtala sa nečakane matka.

„Sú, mamka. Všetelijakí: sediaci, ležiaci, ba aj visiaci.“

Matkina tvár sa vyjasnila.

„Tak nech vám padnú na úžitok! Odneste aj tým, čo zostali vo vagóne.“

Vojaci pochopili hneď. Smiech, vtipkovanie náhle stíchli. Brali si po dve-tri jablká a mlčky odchádzali...

Vojakov bolo veľa. Vreca sa rýchlo vyprázdnilo.

Na stanici už po tretí raz zazvonili, keď z vagóna vyskočil prvý, počerný vojak s obviazanou hlavou.

„Do ktorej triedy chodíš?“ opýtal sa Vasiu.

„Do piatej.“

Vasia povedal takmer pravdu. Pred vojnou skončil druhú triedu, a teraz ho zaradili do štvrtej. I keď v nej pobudol veľmi krátko, iba dva mesiace, učiteľka sľúbila, že ho preradí do piatej.

„Tu máš od nás darček, kamarát. No prepáč, že len taký úbohý...“

Vojak podal chlapcovi hrubý zošit s tvrdým obalom.

Vasia pozrel na matku: oči jej nezvyčajne žiarili. I on sám bol rád, že jablká nepredali.

Prel. OLGA SADLOŇOVÁ

# Koník

DAGMAR WAGNEROVÁ

**Šijací stroj — koník verný.  
Na uzde ho držia cverny.  
Zapriahnutý poľom jazdí,  
do zamatu vrýva brázdy.  
Mama ťahá opraty,  
vo šviku ho zavrátí.**



# Diera v mori

DANIEL HEVIER

**Rebrík lezie na jablňu:  
chce natrhať zemiaky.**

**A povala za ním kričí:  
„Ty povalač nejaký!“**

**Ryby letia ponad strechu  
a pípajú: „Cukrú! Cukrú!“**

**Vyvrtali diery v mori,  
ideme sa na to mrknúť!“**



Príbeh druhý

### O korytnačke, čo zachránila zub múdrosti

Vandroval som aj pod južným žeravým slnkom krížom-krážom, až som sa dostal do jednej dediny uprostred balkánskych hôr k sedliakovi-skupáňovi. Bradatý húžva-chlap to bol, dobré mu z očí nehľadí. Ale keď už som bol na dvore, tak, reku, či majú dajakú chlapskú robotu.

„Pravdaže, pravdaže,“ hovorí bradáč. A o chvíľu som už drevo štiepal. Potom som celej rodine krpce látal. Aj krava sa otelila, pri tom som pomáhal. Plácu som si vopred nezjednal, a keď som chcel ísť ďalej, sedliačisko ma takto odbilo:

„A či si sa nenajedol? Čože ešte chceš, vandrák?“

Sedliak bol práve zlej vôle, lebo ho rozbolel zub, ten najzadnejší — zub múdrosti. Nuž len blesky na mňa metal a div ma bičom nevyhnal z dvora. Potom mu však dačo zišlo na um:

„Keby si vedel zuby trhať, to by bolo inšie.“

Akomak som porozmýšľal a vravím mu na to:

„Možnože aj viem.“

Vypleštil na mňa okále.

„Keď vravím, že viem, tak viem. Ale keď plácu nedávate...“

„Keď ma oslobodíš od boľavého zuba, vďačne dám.“

„No dobre, dobre,“ vravím mu. A v duchu hútam: Počkaj, šelma sedliak, však ťa ja vytrestám za tvoje skupánstvo!

A už viem, čo spravím.

Vytiahol som z kapsy korytnačku. Bola to stará, veľká korytnačka. Ako dve chlapské dlane.

„A to je čo za potvora?“ pýta sa sedliak.

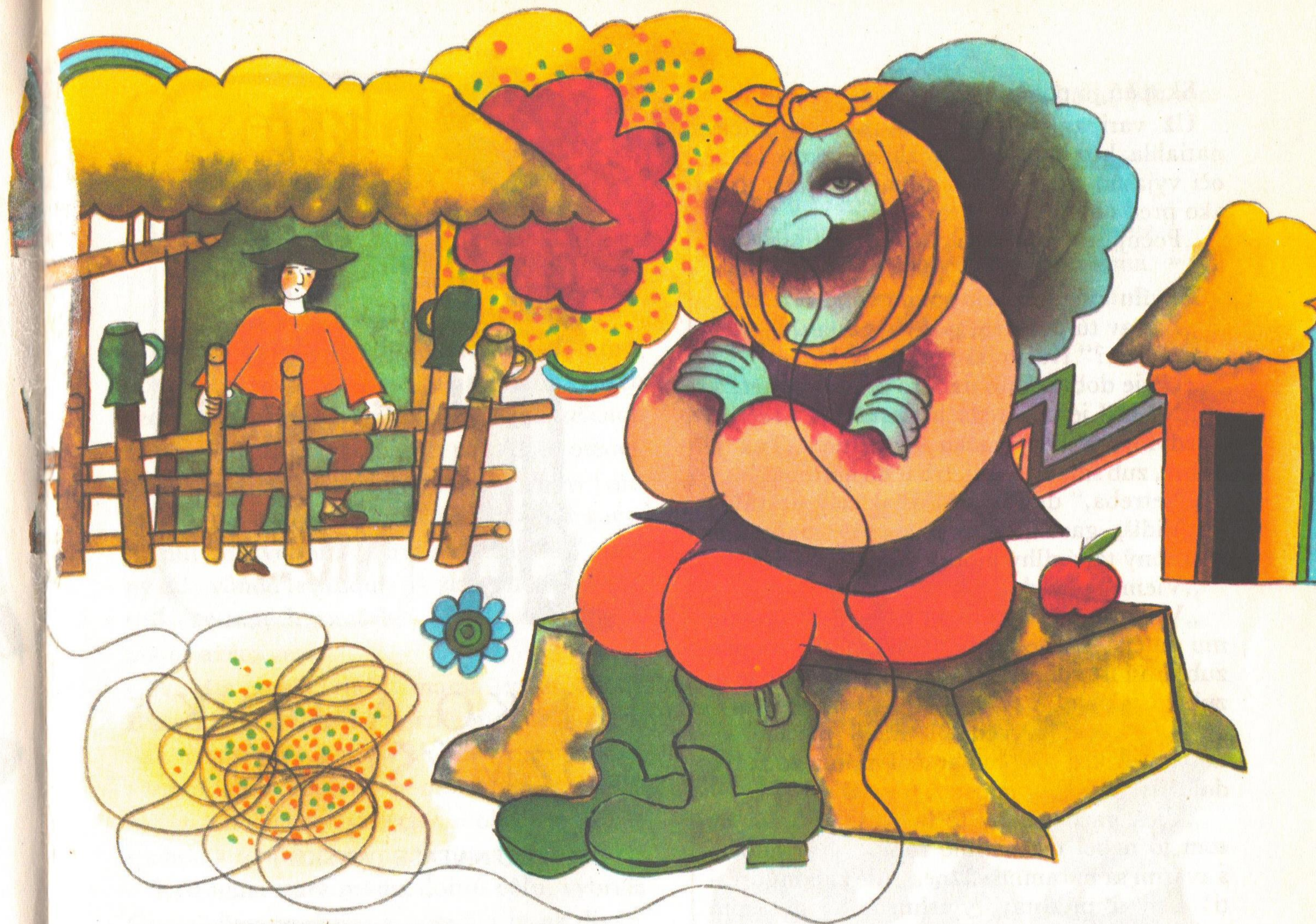
„Milé zvieratko. Korytnačka. Ona ti vytrhne zub.“

„A ako môže také čudo zub vytrhnúť?“ pýta sa sedliak.

„Založíme o zub motúz a druhý koniec priviažeme zvieratku o labku. Korytnačka mykne labkou a zub je vonku.“

Čudoval sa sedliak prenáramne, ale zub bolel ako divý, nuž nechal ma, nech s ním robím hocičo, len keď ho zbavím bolesti. A ja zase pre seba: Len si uži strachu za svoje skupánstvo, gazdíčko. A odmotal som z kľbka dlhý kus motúza. Posadím gazdu na nátoň, zakosím mu koniec motúza o zub múdrosti a druhý priviažem korytnačke o zadnú labku. A zvieratko položím k sedliakovým nohám.

Pobrala sa korytnačka po dvore. Ide pomaly, pomaličky, každú chvíľu zastane. A medzi ňou a sedliakom kusisko motúza. Ojoj, kým ho tá napne, aj hodina utečie! Možnože aj viac ako hodina! Nech si bradatý skupánisko užije strachu, aby vedel, ako je ľudom, keď sa na nich obrykuje.



Korytnačka si dôstojne vykračuje a sedliak len hľadí a hľadí na štvornohé stvorenie. Keď mu začalo byť pridlho a ešte veľa špagátu videl na kľbku, zaškrípe zubami a vraví:

„Nemohla by ísť chytřejšie? Nože ju popožeň!“

„Nemôže, gazdíčko, nemôže. To je jej zvyčajná rýchlosť.“

„Tak odrež z motúza, načože ho treba toľko!“

„Práve toľko treba, gazda, práve toľko.“

Chvíľu bolo ticho, len gazdovi okále behali sem i ta. A potom zase:

„Pomaly ide, potvora. Dovtedy zblazniem od bolesti.“

„Pomaly, ale isto. Príde jej čas, zub bude von.“

A pre seba rozmýšľam: Čo sa stane, ak mu ho nevytrhne? A nevytrhne. Kdeže môže korytnačka zuby trhať! Potom poviem, že zub múdrosti má hlboké korene. Nie jeden, ale dva alebo aj tri. Na to by bolo treba vola alebo aspoň somára, a nie korytnačku. Alebo vráta na stodole. A zub mu vykmasnem vrátami. Poriadne ich posotím — a zub bude na dlani. Ale dovtedy nech sa potrápí, gazdíčko. Aha, najradšej by bol, keby mu ľudia zadarmo robili. Alebo za kus posúcha s cmarom, za trochu žbrndy.

A korytnačka ide a ide. Vlastne plazí sa.



Skupáň ju pohľadom poháňa.

Už vari tri štvrtiny motúza korytnačka natiahla, keď sa odrazu začali sedliakove kalné oči vyjasňovať. Ani tvár už nemal takú divú ako pred chvíľou. A odrazu rečie:

„Počuj, tovariš, zub akoby prestával bolieť.“

Chvíľu ešte obsedel, potom vyskočí a kričí:

„Zastav tú potvoru, nože ju zastav!“

„A čože?“ tvárim sa nechápavo.

„Už je dobre. Zub načisto prestal bolieť!“

„No keď je tak, teda ju zastavím,“ rečiem a zdvihnem korytnačku zo zeme. „Tak je dobre, zub sme vyliečili, trhať ho netreba.“

„Netreba,“ duplikuje sedliak celý šťastný.

„Vidíš, gazda, teraz už vieš, načo bol potrebný taký dlhý motúz. Vieš, či nevieš?“

„Viem,“ povedal.

„Vyšlo to, tušil som, že to vyjde,“ vravím mu ďalej. „Ak bolesť bude dlhšia ako motúz, zub musí ísť von. Ak je bolesť kratšia, nie je so zubom tak zle. A ty si už strácal trpezlivosť.“

„A čo som ja vedel?“ hodil plecom vinovato. A keď som mu zosňal motúz zo zuba, doložil: „Ale si ty majster, tovariš!“

„Vieš, gazda, keby to bol iný zub, ani by som to nebol tak naddho robil,“ vysvetľujem a tvárim sa náramne vážne. „Ale zub múdrosti! Len si predstav, vytrhnem ho a s ním polovica rozumu v ťahu. Preto som to skúšal radšej takto.“

„Dobre si skúšal, ďakujem ti,“ gazda na to. „A keď som povedal, že sa ti odmením, tak slovu dostojím.“

Veru aj dostál. Do dlane mi vyrátal zopár peňazí, ruky sa mu pritom triasli, a do tanistry priložil celý pôlt slaniny a bocheň chleba.

Pohladkal som korytnačku a pozorne som ju uložil do kapsy. Rozlúčil som sa s gazdom-skupáňom a hybaj kadeľahšie. Bystro som kráčal z chotára dediny. Veď čo, ak by si to zub múdrosti rozmyslel a začal znova bolieť!

(Pokračovanie)

Píše RUDO MORIC

ILUSTRUJE ONDREJ ZIMKA



## JANKO A JANKA ROZMÝŠĽAJÚ

(S POMOCOU NATAŠE TANSKEJ)



## Gvendolína

DAISY MRÁZKOVÁ

Elenka bývala so starou mamou v starom dome. Ich izbietka bola plná starodávnych vecí. Bola tam hojdacia stolička, pod zelenou zamatovou prikrývkou husle po starom otcovi, obrovský album s fotografiami, vyšívané vančúše a malá čínska skrinka s prsteňmi a vyschnutými kvetmi. A ľahulinký zažltnutý vlnený šál s vôňou levandule. A zlatý hrnček a škatuľka kostených gombíkov. Všetky staré mamy majú takéto veci.

A ešte mala stará mama veľkú bábu Gvendolínu s dlhými hnedými vlasmi, čo sa dali česať, a na nich klobúčik. A kabátik s vreckami a malými gombičkami, ktoré sa zapínali do pekne vyšitých dierok. A opasok so sponou a topánočky a naozajstný hrebienok.

Keď mala stará mama dobrú vôľu, vybrala Gvendolínu zo skrine a posadila ju na diván. Gvendolína tam sedela v celej svojej kráse a Elenka ju mohla česať.

„Mala si aj iné hračky, stará mama, keď si bola malá?“ vypytovala sa Elenka.

„Mala som drevené kocky,“ zaspomínala si stará mama.

„A čo ešte?“

„Rozprávkovú knižku s obrázkami.“

„A okrem toho?“

„Už nič viac. To mi stačilo.“

„A do kina si chodila?“

„Vtedy ešte kiná neboli.“

„A bicykel? Mala si svoj vlastný bicykel?“

„Kdežeby... bicykel!“

„A lyže?“

„Ani lyže. Mala som len túto bábu, Šila som na ňu. A mamička mi pomáhala.“

„Mamička ti pomáhala šiť na bábu?“

„Šiť aj vyšivať.“

„Veď mamičky nemajú čas na hranie.“

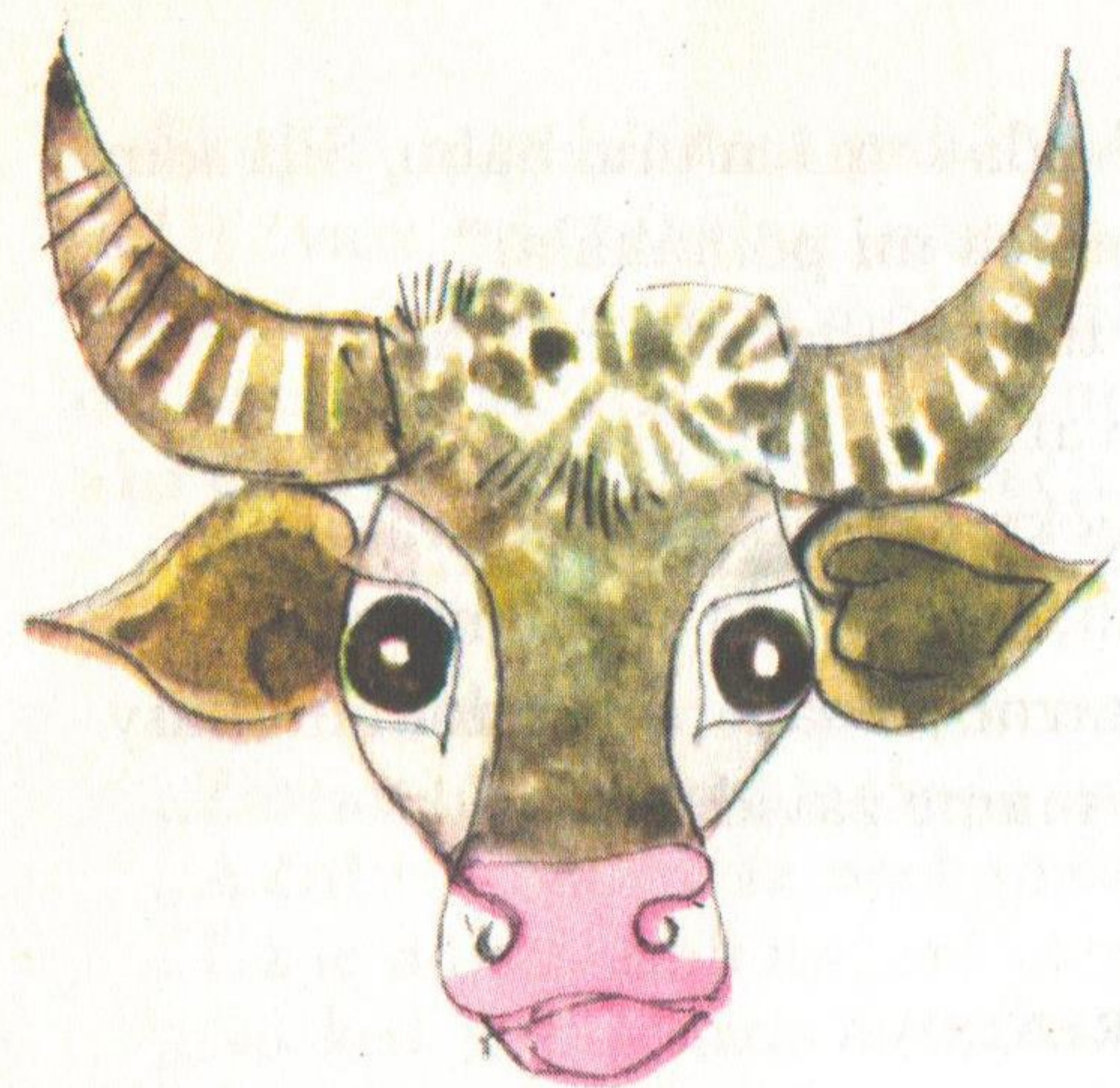
„Vtedy mali,“ povedala stará mama.

Elenka opatrne česala Gvendolíne vlasy a veľmi starej mame závidela.

Prel. VIERA LORENCOVÁ







## Ako slnečnica zachránila hrachor



DZIDRA RINKULE-ZEMZAREOVÁ

### Obor Voloočko

ŠTEFAN MORAVČÍK

Pod Zohorom bolo štvoro potokov. Okolo potokov bolo mnoho svrčkov, krto, drozdov, kôz. Pod topoľom bol Ondrov dom.

„Ohohohó! Ondrov dom!“ obor Voloočko kopol do stĺpov. „Otvor, Ondro! Som tvoj hosť. Hoď kôš bôbov, žoch bonbónov.“

No Ondro bol pod stolom. Bol to bojko.

Obor hop, rozkopol oblok. To bol hrmot!

„Och, oblok! Pomoc!“ stúpil Ondro. Zmlkol cvrkot svrčkov, zmlkol drozd. Pod plotom bol vôl. Pomohol. Drgol rohom pod obrov bok.

„Zlož ho!“ mrkol Ondro.

Obor vzbĺkol. Odopol obojok, frkol: „Odpros, vôl!“

No vôl hop po ňom! To bol lomoz, to bol boj! Vôl ho tľkol chvostom, drhol rohom po bokoch.

„Joj, joj!“ skrotol obor Voloočko. Frnk potom popod vrch.

Bolo po sporoch.

„Hrom do toho, to bol odroň! To bol boj!“ mrkol Ondro.

Pod topoľom bol pokoj.

Na kraji kvetinového záhona vyhnal svoj prvý výhonok malý hrachor. Veľmi sa tešil z teplého slniečka, ktoré hladkalo zem a prebúdzalo zo spánku najrozmanitejšie kvietky.

„Aké je to slniečko krásne,“ tešil sa malý hrachor. Netrpezlivo čakal na deň, keď vyrastie a rozkvitnú mu prvé kvietky. Sám ešte netušil, aké budú utešené.

Lenže pýr, čo sa ťahal po zemi, sa hrachoru vyhrážal:

„Nikdy nedovolím, aby si narástol a rozkvitol!“

Pýr sa rýchlo rozrástol a jeho husté listy zatienili slabé stebielka hrachora, takže úbohý kvietok živoril v tóni.

„Čo som ti vravel!“ posmieval sa hrachoru pýr. „Bez slnka zahynieš a nikto sa nedozvie, že si tu vôbec vyrástol.“

„Aké strašné!“ zúfal si hrachor. „Vari mi je naozaj súdené zahynúť?“

Čísi tichý, príjemný hlas ho začal chlácholiť:

„Nebuď smutný, hrachor. Neboj sa, nezahynieš, ale musíš sa o mňa oprieť.“

Bol to hlas slnečnice. Aj ona ešte len rástla a mocnela, ale listy už mala veľké, široké.

Hrachor si ovinul tenučké rúčky okolo jej mocnej stonky. Slnečnica bola čoraz vyššia a vyššia a spolu s ňou rástol aj hrachor.

Obaja už prevyšovali ostatné kvety.

Jedného dňa slnečnica rozkvitla. Jej žltý kvet bol taký veľký a krásny, že si ho hrachor zmýlil v prvej chvíli so slnkom.

„Aká si krásna!“ obdivoval hrachor slnečnicu.

„Aj ty si krásny,“ dobrosrdečne sa ozvala slnečnica.

A naozaj. Rozkvitol i hrachor. Jeho červené kvietky pripomínali malé hodvábné motýľiky.

Včely a motýle sa k nim zlietali zo všetkých strán. Mali veľkú radosť z utešenej slnečnice a voňavého hrachora, ktorý sa smelo vypínal k slnku a krásne rozkvitol.



A zákerný pýr, čo ako sa dusil od hnevu, nemohol už hrachoru ublížiť.

„Ak pri tebe stojí dobrý priateľ,“ zdôveril sa šťastný hrachor včelám a motýľom, „potom je aj život krásny a veselý.“

Z lotyštiny prel. JANA TESAŘOVÁ



### Rozhovor

ZDENĚK ADLA

„Milá veverica, nože mi rozlúskni pár orechov. Máš silnejšie zuby než ja,“ priplichtila sa líška k veverici.

„Prečo nie, kmotrička,“ súhlasila veverica. „No čo za to dostanem?“

„Čo?“ zarazila sa líška. Chvíľku rozmýšľala a vraví: „Rozdelíme sa, veverička.“

„Rozdelíme? A ako?“

„Spravodlivo.“

„Teda polovicu tebe, polovicu mne. Súhlasíš, kmotrička?“

„Súhlasím,“ odvetila líška.

Hneď nato pustila sa veverica do roboty. Lúska orechy jedna radosť, líška ich triedi. Na jednu kôpku dáva škrupiny, na druhú jadierka.

Keď veverica dokončila robotu, ukazuje líška na kôpku škrupín a hovorí:

„Nielenže ti dám polovicu, veverička, ale i viac. Pozri, táto kôpka je oveľa väčšia ako tamtá.“

„Takú obeť nemôžem od teba prijať,“ vraví veverica. „Uspokojím sa aj s menšou kôpkou.“

A kým sa líška spamätala, bola aj s jadierkami v korune borovice.

Prel. J. D.



# Drozd

ALOJZ ČOBEJ

Chlapci prebehli pomedzi posledné činziaky a ocitli sa uprostred širokých polí. Tam si ľahli do trávy a oddychovali.

Zrazu kdesi celkom blízko zaznelo slabučké pípnutie vtáčaťa. Vlado sa obrátil na brucho a pozorne počúval.

„Pí-pip-pip-pí...“

Na prvý raz uhádol, že takto píska drozd. Lenže zvuk sa podobal skôr volaniu o pomoc ako spevu. Opatrne po štyroch liezol tým smerom, odkiaľ prichádzali zvuky.

O chvíľu hľadeli chlapci prekvapene do vysokej trávy, kde sedelo učupené malé vtáča. Hnedasté pierka naježené. Zobáčik v žltom golieriku.

Pokojne na nich pozeralo malými čiernymi očkami.

„Aký smiešny vrabčiak!“ zažmurkal Ivan.

„Je to drozd!“ povedal Vlado.

„Že drozd. Drozd je čierny. A tento je inakší.“

„Lebo to nie je obyčajný drozd, ale čvíkota!“

Chvíľu ho mlčky pozorovali. Potom sa ozval Ivan:

„Ako sa sem mohol dostať?“

„Najskôr vypadol z hniezda.“

„Hm...“ súhlasil Ivan. „A kde má matku?“

„Iste ho už hľadá. Preto sa jej ozýva.“

Prikrčili sa v tráve a hľadeli smerom k lesu. Prešla hodná chvíľa, ale starej drozdice nikde!

„Pekná mati!“ šomral Ivan. „Ani sa len za ním neobzrie.“



Vlado pozeral raz na vtáča, raz na oblohu. Vedel, že čvíkota sa musí čoskoro zjaviť.

Ivana čakanie rýchlo omrzelo.

„Pohľadáme hniezdo a sami ho tam odnesieme.“

„Ešte to!“ zahriakol ho Vlado. „To by ho už potom stará nikdy neprijala.“

„Prečo?“

„Zacítila by na ňom cudzí pach.“

„Čo budeme teda robiť?“ rozmýšľal Ivan.

„Najlepšie bude, ak ho necháme tak. Skôr či neskôr si ho stará nájde.“

„To ho skôr nájde túlavá mačka! Ale čo... čo keby sme ho naučili lietať,“ takmer vykrikoval Ivan.

„Lietat’?“

„Raz som čítal, že mladé učia lietať ich rodičia.“

„Ja som to videl aj v telke!“ spomenul si Ivan. „A keď sa mladému nechce alebo má strach, stará ho vyhodí z hniezda.“

„Tento tu bude najskôr taký!“ vzdychol si Vlado.

Obaja sa dívali na malého operenca.

Nepokojne sa hniezdil v tráve a otváral žltý zobáčik.

„Radšej ho zoberme domov!“ rozhodol sa opäť Ivan. „Tu aj tak skape od hladu.“

„V pálenisku by sa nedožil ani rána!“ nástojil na svojom Vlado. „Skúsme to radšej s tým lietanim.“

„Ale ako?“

„Čo ako? Vyhodíme ho do vzduchu, len tak celkom nízko, aby sa osmelil. Potom skúsime trochu vyššie, ešte vyššie... Možno sa mu to aj zapáči.“

Dohodli sa. Budú ho cvičiť, kým sa nenaučí lietať. Potom nech si ide za svojimi. Videlo sa im to jednoduché, dokonca skvelé. Ale keď Vlado načiahol ruku za vtákom, zháčil sa:

„A čo ak sa neudrží na krídlach? Nechajme ho radšej tak.“

„Zoberieme ho domov,“ rozhodol sa Ivan. „Keď žijú v klietkach kadejaké vtáky, prečo by nemohla aj čvíkota?“

„Tak do klietky by si ju chcel zavrieť?“ nahneval sa Vlado. „To radšej nech zhyne tu.“

„Vrav si, čo chceš, frajer, ja beriem čvíkotu domov!“

„Ani sa jej nedotkni!“ vyskočil Vlado nahnevane zo zeme.

Chlapci stáli proti sebe ako naježené kohúty, ale namiesto toho, aby sa začali biť, iba si nadávali, až to naplašilo malú čvíkotku. Roztiahla našuchorené krídelká a ľahko vzlietla ponad lúku.

Keď začuli šuchot jej krídel, onemeli. A potom už iba šťastne hľadeli na malé vtáčatko, ako trepoce krídlami a stráca sa v belasej diaľke.





## Pyšná liška

ERIK GROCH

Kúpila si liška parádnica od medveďa borovicové šušky a zavesila si ich na uši. Pýšila sa s nimi a rozchyrovala po lese, že sú zlaté.

Stretne ju raz liška suseda a pýta sa jej: „Kam utekáš, liška parádnica?“ „Bežím ku kráľovej studni. Napiť sa.“

Začudovala sa liška suseda.

„A prečo nepiješ zo studne, z ktorej pijú všetky lišky? Veď z kráľovskej studne je piť zakázané!“

„A či nevieš, že zakázaná voda chutí najlepšie?“ smeje sa liška parádnica a pokračuje v ceste.



## Slniečko

ONDREJ SLIACKY

Danka s mamou a otcom sa vracali na aute z výletu.

„Aha, pozrite,“ ukázal otec rukou pred seba.

„Úžasné,“ povedala mama.

„Jéj,“ zhĺkla Danka a prekvapene sa dívala na veľkú červenú guľu na obzore. „To je slniečko?“

„Hm,“ prikývol otec a trochu spomalil.

„A nepadne, keď je tak nízko nad zemou?“

„Neboj sa, nepadne,“ povedala mama.

„A keby spadlo? Potom čo?“ strachovala sa Danka.

„Nastala by tma,“ odvetil otec. „Rozumieš?“

„Nie,“ pokrútila Danka hlavou.

„Nič by nežilo, nerástlo...“

„Ani kvietky by nerástli?“ spýtala sa Danka.

„Ani kvietky.“

„Ani stromčeky?“

„Ani stromčeky. Bez slniečka by nebolo ničoho.“

„Ani náš dom?“

„Ani ten.“

„Ani ty?“

„Ani ja.“

„Ani mamička?“

„Ani mamička,“ odvetil otec a odmlčal sa.



Keď došla k studni a chcela sa napiť, kráľovské stráže ju spútali a odviedli do žalára.

Po ceste kričí na ňu liška suseda: „Povedz mi, líštička parádnica, ako ti chutila voda z kráľovskej studne?“

Líška parádnica mykla pyšno plecóm a vraví: „Vody som sa nenapila, ale zato si všimli moje zlaté náušnice.“

BOHUSLAVA VARGOVÁ

## Búrka v gramatike

*Vietor veje,  
dážd — daždí?*

*Povedzte mi, uši,  
prečo vlastne — prší?*

*Keby mala  
gramatika  
logiku,  
istoiste  
rástol by krik  
na krikú.*



## Lodička

*Vietor — hlavný lodivod,  
pozná všetky vody.  
(Nevyjde ten z módy,  
dobré sa mu vodí!)*

*Vietor, hlavný lodivod,  
vedže ma do dialok vod!  
Na nožičku maličkú  
natiahni mi, obuj lod,  
lodi-lodi-lodičku.*

I Danka stíchla. Schĺlila sa na zadnom sedadle, no ďalej pozorovala krásny červený kruh.

Vtom sa auto prechuplo cez kopec a spúšťalo sa nadol.

„Slniečko! Slniečko!“ vykrikla zľaknuto Danka.

Mama sa prekvapene obzrela. „Čo je s ním?“

„Spadlo! Spadlo na zem!“ ukazovala Danka na prázdnu oblohu.

„Neboj sa, nepadlo.“ upokojovala ju mama. „Len sa schovalo za kopec.“

„Neschovalo! Spadlo! A teraz bude tma!“ rozplakala sa Danka. „A nebudú už kvietky, ani stromčeky, ani náš dom!“

Po líkach sa jej kotúľali slzy.

Tíšil ju otec, tíšila mama, nič nepomáhalo. Danka len plakala a plakala.

Vtom auto znova vyšlo na kopec.

„Slniečko!“ vykrikla Danka, keď zazrela červený kotúč.

„Slniečko!“ povedala ešte raz natešene a na tvári sa jej zjavil šťastný úsmev.

Otec s mamou sa pozreli na seba a tiež sa usmiali.

Vtej chvíli obaja mysleli na to isté: Aký tmavý by bol svet, keby nebolo tohto ich malého vystrašeného slniečka.



# Adam alebo opica?

Keď počujete, ako niekto hovorí, že človek pochádza z opice, neverte mu. Nie je to pravda. Veď ak by človek pochádzal z opice, prečo sa na ľudí nemenia aj dnešné opice!

Vývoj človeka je oveľa zložitejší a zaujímavejší. Ale treba vedieť, ako sme vlastne vznikli.

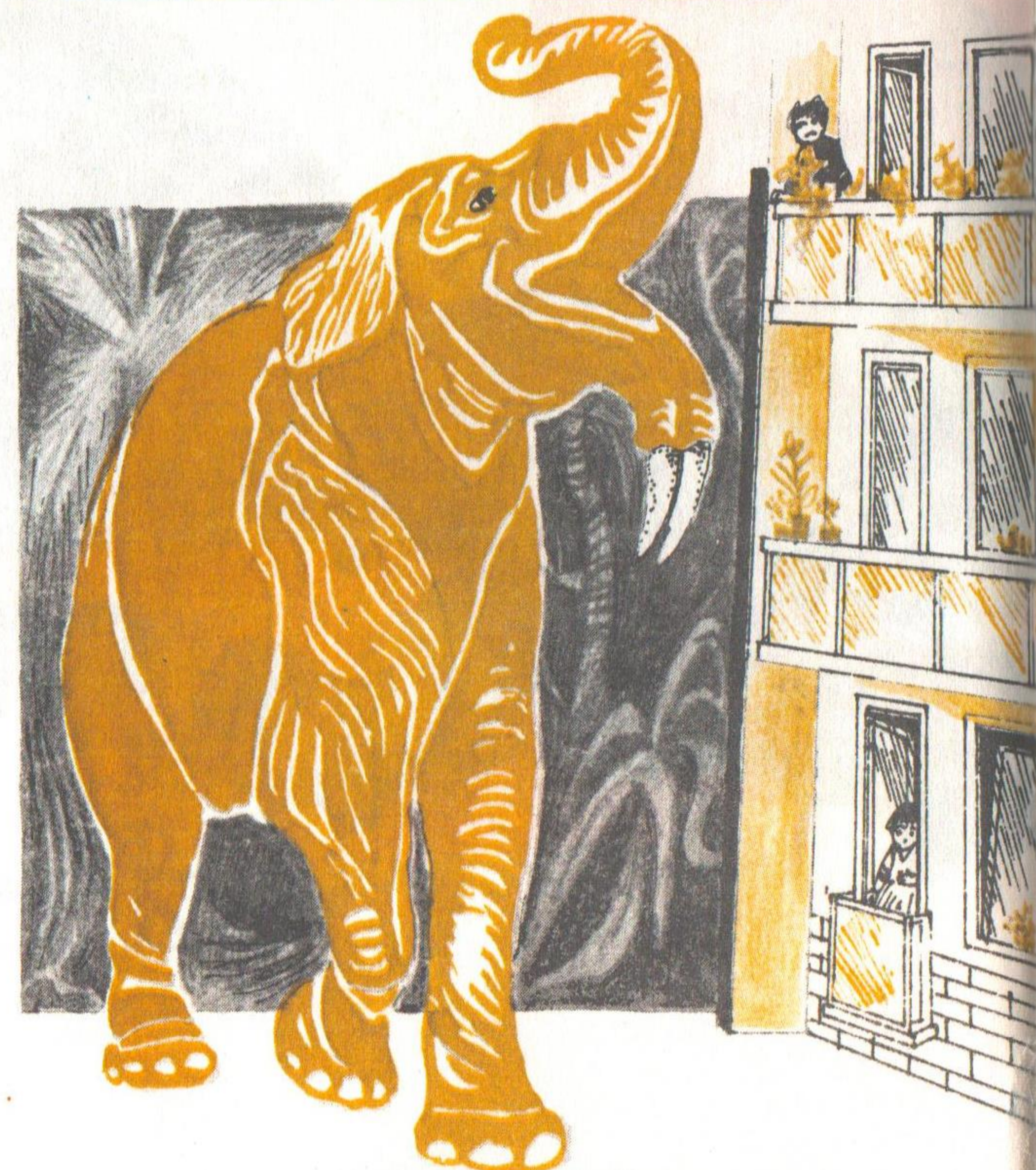
V minulosti to mali žiaci celkom jednoduché. Na otázku o pôvode človeka vedel odpovedať každý druhák alebo tretiak. Podľa vtedajších názorov pánboh utľapkal z blata figúrku, vdýchol do nej život a Adam bol na svete. Potom Adamovi vybral rebro, oživil ho a bola na svete aj Eva. Adam a Eva mali veľa detí, pradetí, prapradetí a praprapradetí. Tie posledné boli zlé a neposlušné, a preto ich pánboh potrestal potopou sveta, ktorú prežil iba pobožný Noe s rodinou. A tak každý z nás je podľa takých predstáv prapravnukom Adama a Evy a praprasynom Nocho.

Je to neuveriteľné, ale rozprávke o stvorení sveta a človeka verili ľudia ešte aj roku 1856, teda v čase, keď už žil a tešil sa dobrému zdraviu dedko nášho pradeda, na ktorého sa síce už nepamätáme, ale starý otec nám o ňom rád porozpráva.

Nie je to teda veľmi dávno, pravda?

Odkiaľ poznáme presný dátum ľudskej dôveryčivosti?

Nuž v tom roku sa v Neanderovej doline v Nemecku našla ľudská kostra, ktorá patrila



*Praveké zvieratá, o ktorých sme si rozprávali v predchádzajúcej kapitole, dosahovali niekedy obrovské rozmery. V časoch, keď sa po Slovensku túlal tento obdivuhodný chobotnáč deinotérium, s kľami oblúkovite ohnutými k zemi, nebol náš praprapradok ešte rozhodnutý, či sa vyvinie na opicu alebo na človeka.*

dnes tak veľmi známemu neandertálskemu človeku, že o ňom počul vari každý žiak deväťročky. Ale roku 1856 mu nechceli veriť ani tí najmúdrejší. Jeden veľmi slávny lekár napríklad napísal, že to nie je kostra pračloveka, ale ruského kozáka, ktorý padol v boji proti Napoleonovi. Ešte slávnejší lekár vyhlásil neandertálcu za kostru starého Holanďana a celkom najslávnejší lekár za kostru úbohého človeka, ktorého na starobu pokrútila reuma. A keďže neverili múdri ľudia, čo mali robiť hlúpi? Pračloveka vyhlásili za buričstvo a nezabožstvo. Nechceli pripustiť, aby mali po-

kriveného hrbáča za predka. Veď aj pápež vyhlásil, že nijaký pračlovek nejestvuje.

Ale všetci sa pomýliť predsa len nedali. Pračloveka nepokladali za urážku, naopak:

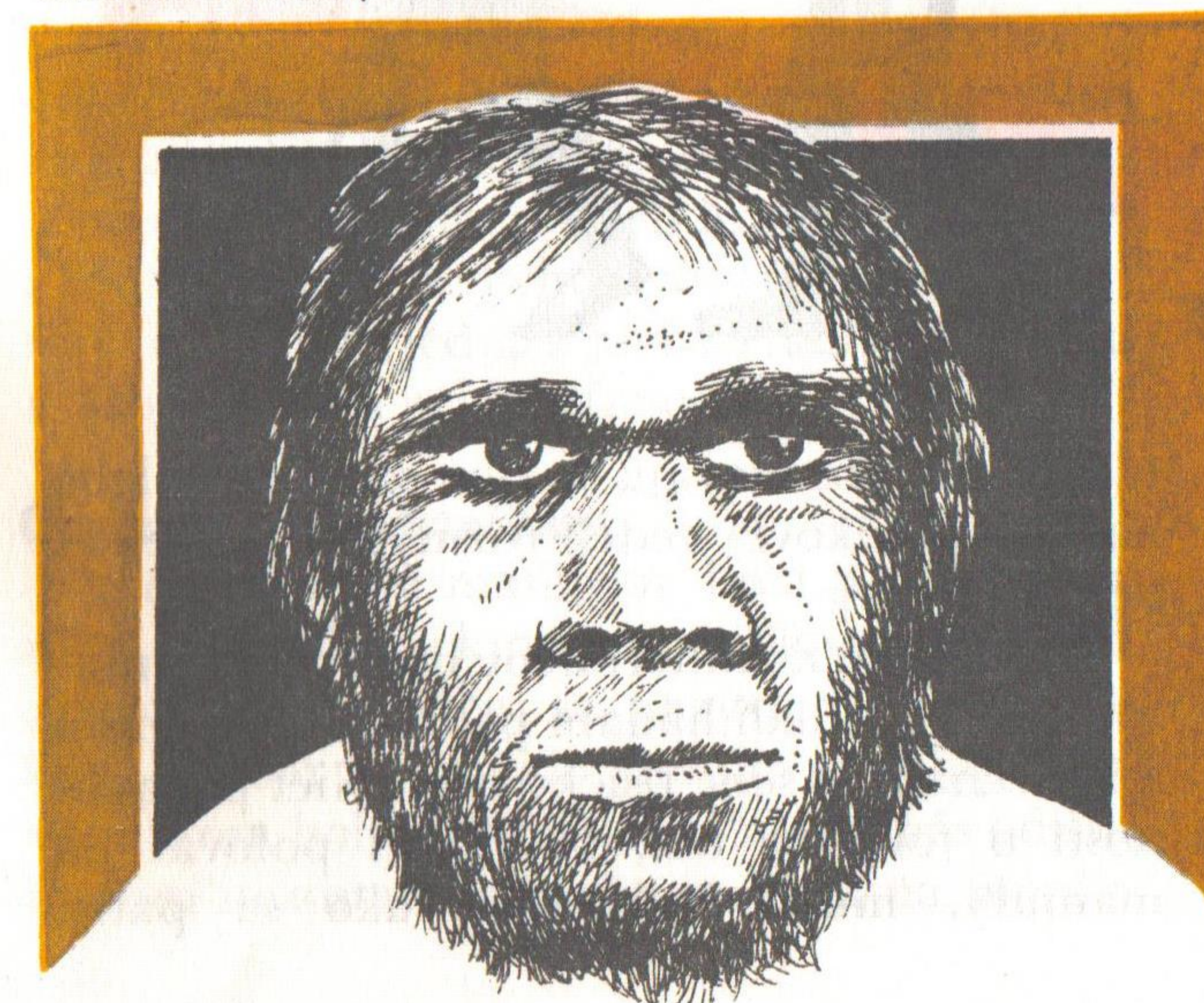
„Som radšej zdokonalenou opicou,“ povedal jeden z nich, „ako zdegenerovaným Adamom“.

### Hrbáň a chlpáň

Najmúdrejší z tých, ktorí neverili rozprávke o Adamovi, bol asi Charles Darwin. Spočiatku sa tým veľmi nechválil, ale pätnásť rokov po objave neandertálcu napísal knihu, v ktorej dokázal, že človek sa vyvinul zo zvieracích predkov. A bolo to! Ľudia nechceli mať za predka hrbáňa a Darwin im vnútil chlpáňa. To si pomohli, pravda? Veď sa aj na Darwina dlho hnevali a dodnes platí v jednom americkom štáte taký zákon, podľa ktorého vás môžu zavrieť do väzenia, ak im tohto chlpáňa priveľmi pripomínate.

Podľa Darwina začali človek a opica svoju púť svetom na jednej ceste. Mali spoločného

*Takto vyzeral praveký krásavec, ktorý stál na začiatku dnešného ľudského rodu.*



*Veru nie! Človek nepochádza z opice! To si vymysleli len posmešníci, aby pohanili Darwinovu teóriu o vývoji človeka zo živočíšnych predkov.*



predka, zvieru, ktoré sa dnes nazýva praprimátom. Veľa o ňom nevieme, predpokladá sa však, že vedelo palec obrátiť proti ostatným prstom a tak sa lepšie chytiť konára, že malo bystrejšie oči ako čuch a namiesto pazúrov nechty, aj keď hrubšie ako dnešný človek. Praľudia a prapraopice dostali rovnakú príležitosť, ale pokým opice zostali lenivé, ľudia si svoje človečenstvo tvrdo odpracovali.

Najprv sa túlili po stromoch, ale potom z nich zliezli a chodili po zemi spočiatku štvornožky, potom vystretí. Keď už stáli na zadných nohách, chytili do rúk palice a kamene a mnoho a mnoho miliónov rokov sa ich učili šikovne používať pri poľovačke i v bitkách. A zasa trvalo mnoho a mnoho miliónov rokov, pokým nespoznali užitočnosť ohňa, ale navyše aj najdôležitejší vynález na svete: pokým nezistili, že opracovaný kameň alebo papek je užitočnejší ako kus konára alebo zo zeme zdvihnutá skala. A tak ľudia začali pracovať, a kde sa pracuje, tam sa myslí, a kde sa myslí, tam sa hovorí. A keď ľudia vedeli pracovať, myslieť a hovoriť, neboli zvieracou svorkou, ale naozajstnou ľudskou spoločnosťou.

### Slovenskí praľudia

Iste sa pýtate, ako to všetko súvisí s naším Slovenskom.

Nuž veľmi úzko, pretože aj u nás na Slovensku sa našli skamenené zvyšky ľudí alebo ich nástroje takmer zo všetkých stupňov



vývoja tej dlhej cesty, o ktorej sme si hovorili.

Z najzaujímavejších objavov si môžeme urobiť malý prehľad.

Na Devínskej Kobyle pri Bratislave sa našli zuby dryopniteka, spoločného predka človeka a opice.

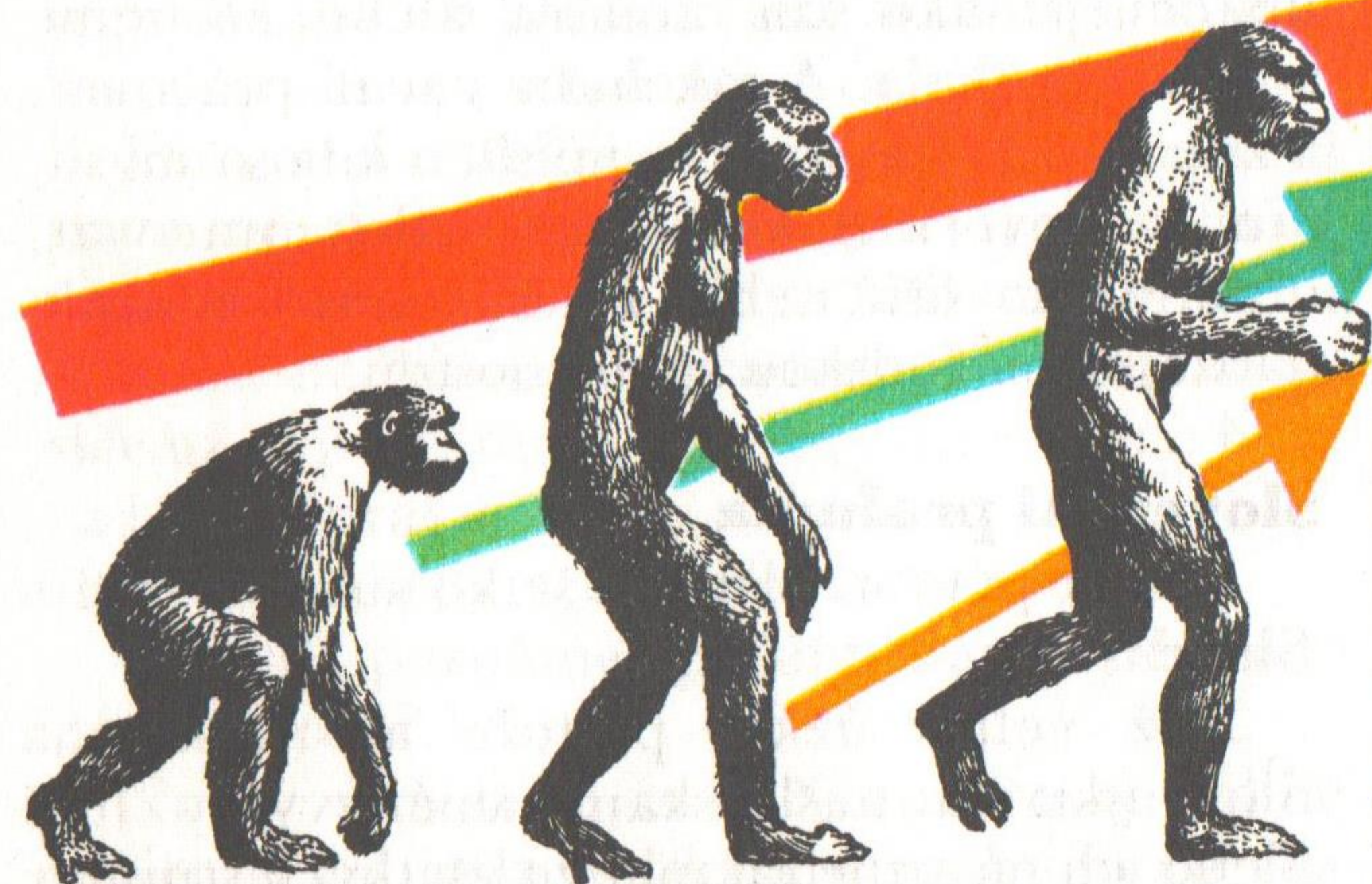
V nováckych uhoľných baniach vykopali skamenené kostry prapraľudí, ktorí sa síce ešte hrbili, ale už zišli zo stromu.

Kostra človeka, ktorý sa odvážil narovnať si chrbát, sa zatiaľ na Slovensku nenašla, ale objavili ju neďaleko Prahy. Zo Slovenska pochádza celá séria nástrojov z najstarších čias, v ktorých sa človek učil pracovať. Našli sa v tehelni neďaleko Nového Mesta nad Váhom, pri Košiciach v Čani a v Seni, na južnom Slovensku v Želiezovciach a na niekoľkých ďalších miestach.

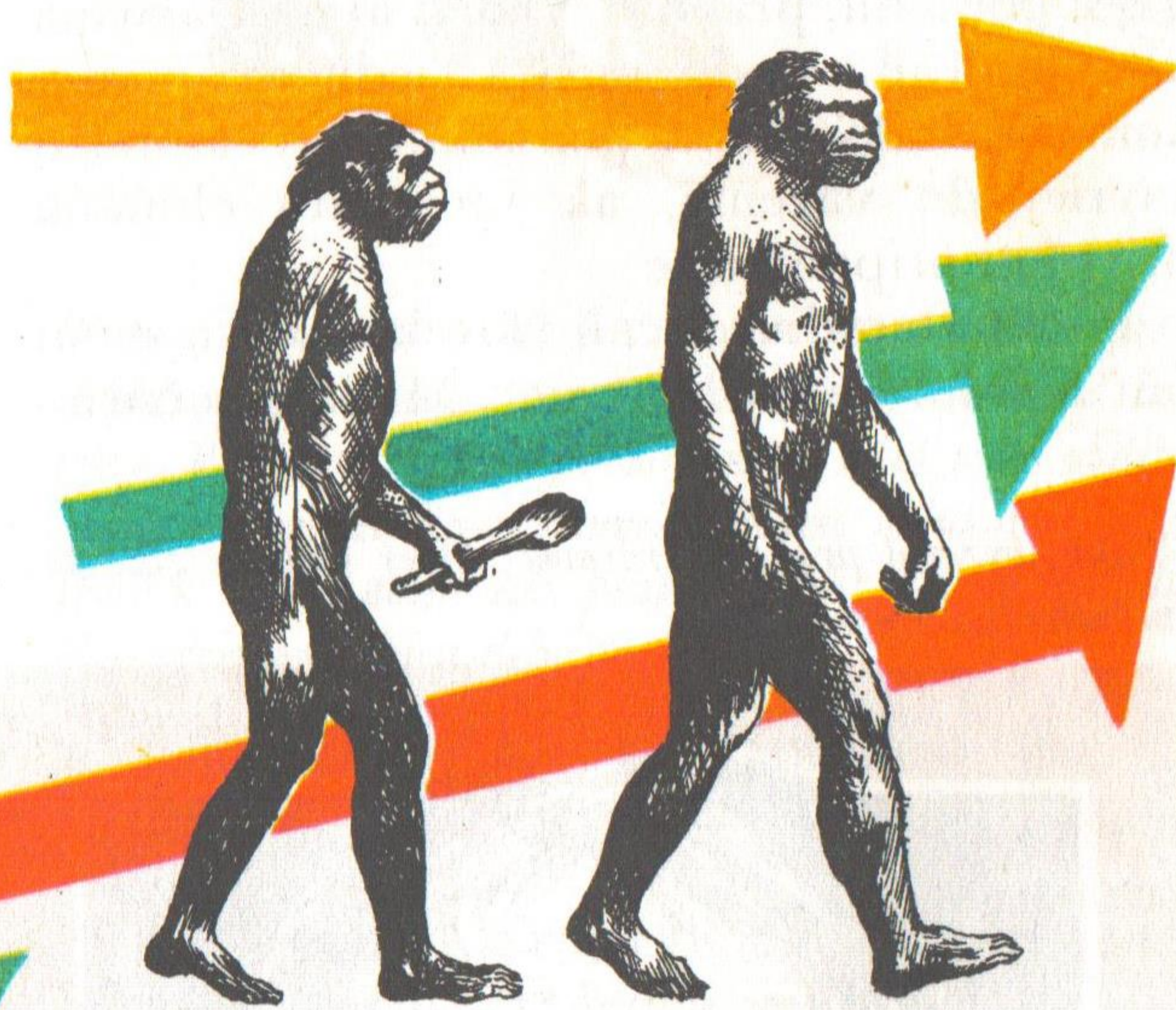
### Výpoved utopeného

Z čias neandertálskych ľudí pochádza zo Slovenska jeden z najcennejších nálezov na svete. Nevedno, ako sa to stalo, ale lebka ktoréhosi z neandertálcov sa zgúľala do

*Takto si možno predstavovať postupný vývoj človeka zo živočíšnych predkov (schéma je nakreslená podľa výskumov československého bádateľa Emanuela Vlčka).*



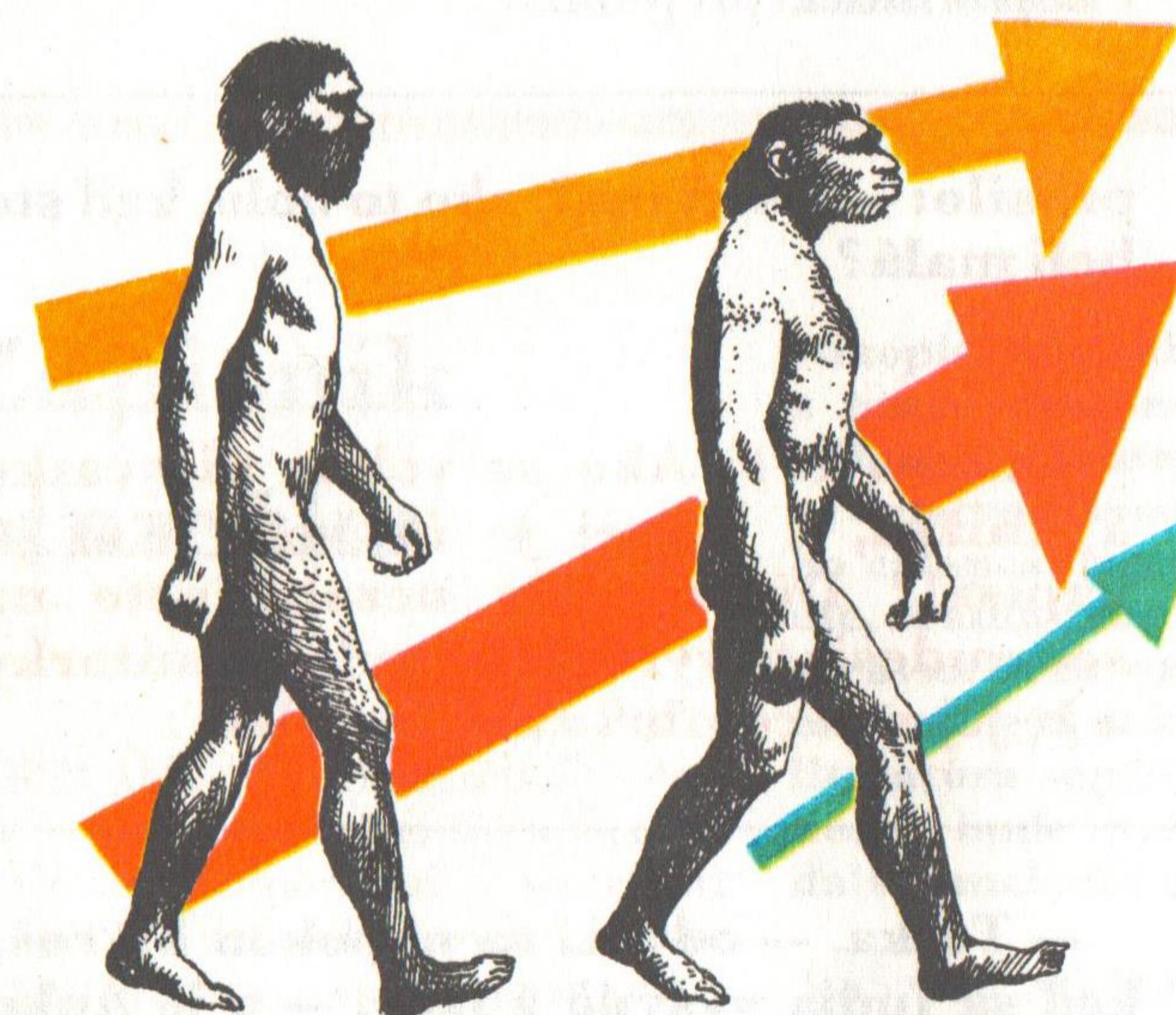
niekdajšieho minerálneho prameňa v Gánovciach. Azda sa ten človek chcel v horúcom prameni okúpať, možno zohriať a nešťastnou náhodou sa utopil, možno ho tam hodili ľudia ako obeť, možno ho takým nezvyčajným spôsobom pochovali, ale na tom nezáleží. Najdôležitejšie je to, že do jeho lebky tak dlho prenikala voda zo žriedla, pokým vo vode rozpustené minerály nezaplnili celú lebku a nestvrkli v nej na kameň. Ľudstvo tak dostalo na bádanie takmer originálny mozog pračloveka, presný vyliatok jeho mozgovovej dutiny. A ako vieme, z mozgu sa dá vyčítať takmer všetko. Okrem iného aj to, že neandertálec mal takmer rovnako veľký mozog ako ktokoľvek z nás. Ľudia si niekedy nadávajú do neander-



tálcov, ale posmievajú sa tým sami sebe, lebo naši prapredkovia vedeli rozmýšľať práve tak dobre ako my.

Pravnukmi neandertálcov boli lovci mamutov, ktorí sa túlili hádam po celom Slovensku a zanechali po sebe tisícky stôp. Niet pochybností o tom, že ten, kto chcel poľovať na mamuty, musel byť chlap ako sa patrí.

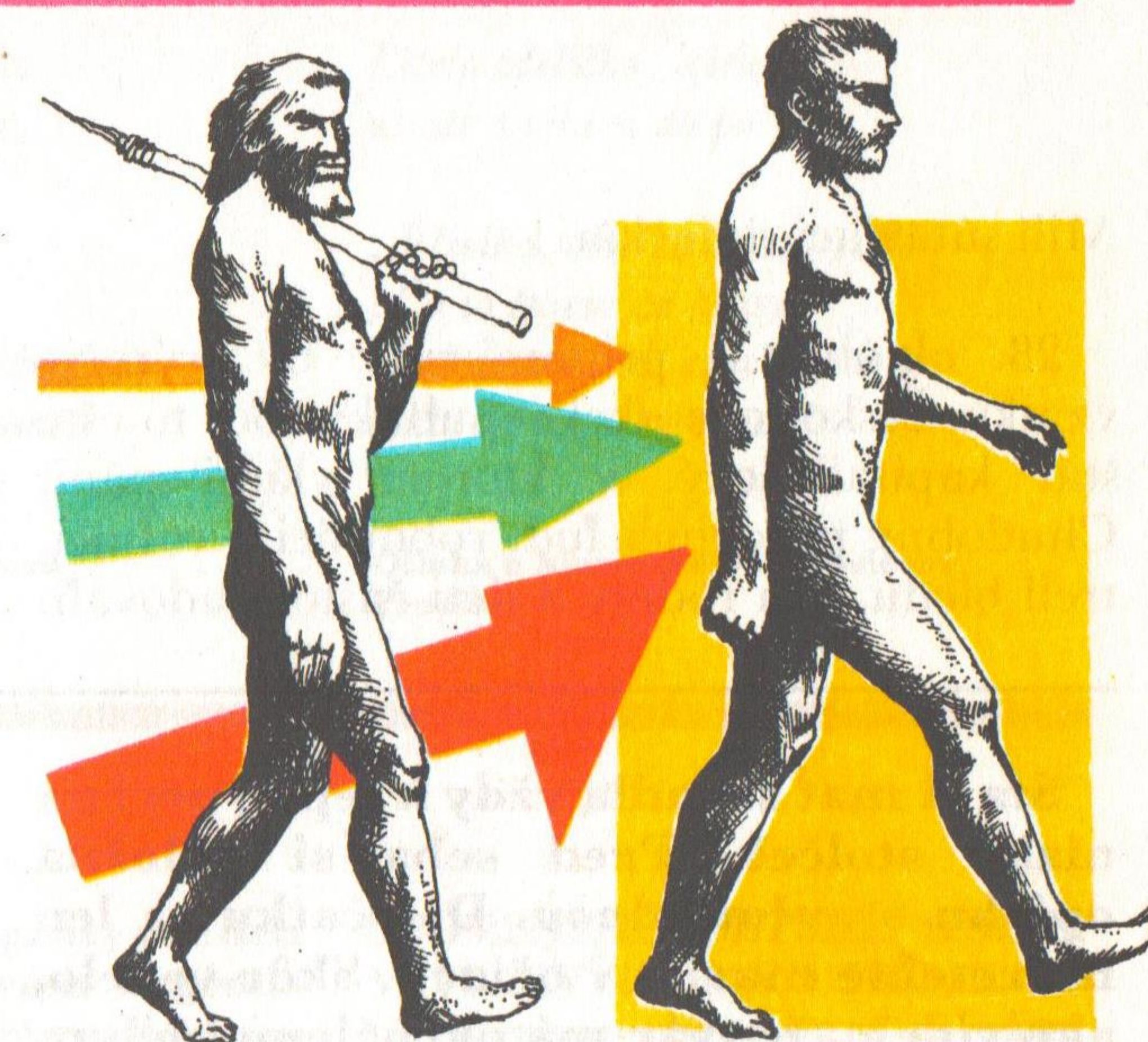
Mamuty boli obrovské zvieratá, o meter vyššie ako najvyšší africký slon, chobotom by mohli pohodlne kraťnúť kvety z balkóna na druhom poschodí. Vážili mnoho ton. Kto sa im dostal pod nohy alebo do strašného chobotu, bol



stratený. A napriek tomu ich ľudia vedeli uloviť celé tisícky, ako dokazujú obrovské cintoríny mamutích kostí okolo táborísk pravekých lovcov. Museli to byť zaujímaví ľudia, vedeli nielen zabíjať mamuty, ale vyrábať aj dobré nástroje z kameňa, dreva, mamutích klov a rozličných kostí, ba dokonca žili medzi nimi aj umelci, ktorí vedeli hrať na píšťalkách z dutých kostí a vyhotovovať krásne sošky, slávne Venuše (jedna z nich sa našla napríklad v Moravanoch pri Piešťanoch).

### Cudzinec v električke

V čase lovcov mamutov bolo u nás veľmi zima, veď doba, v ktorej sa na Slovensku túlili ozrutné chobotnáče, sa nazýva ľadovou dobou. Potom sa začalo otepľovať, chlpatým mamutom bolo prihorúco, a tak od nás odišli. Ľuďom nezostalo iné, ako poľovať na menšie



zvieratá, najmä na soby. Keď s pribúdajúcim teplom odišli aj tie, chytali ryby a za pomoci prvého štvornohého poľovníka, skroteneho psa, lovili vodné vtáky a drobné zvieratá. Ale títo rybári sa už v ničom nelíšili od nás. Keby sme niektorého vyzliekli z koží, ostrihali, oholili, natiahli na neho sveter a texasky, pokojne by mohol nastúpiť do električky alebo na autobus a cestovať dovtedy, pokým by mu platil lístok. Nik by si asi nevšimol, že je to cudzinec z čias pred desaťtisíc rokmi.

Iba v jednej, nesmierne dôležitej veci sa od nás ten cudzinec líšil: nepoznal naozajstnú prácu. Bral si len to, čo mu príroda ponúkala. Trhal lesné plody, piekol mäso, ktoré ulovil, varil vajcia, ktoré vzal vtákom, zbieral huby a jedlé korenky a v najlepšom prípade otkal kameň, aby sa mu lepšie držal v ruke, alebo si upravil palicu na poriadny kyjak.

Ešte však nevedel, aká je to úžasná vec zasiať zrno a čakať, kým z neho vzídu žltučké klasy.

Človek, ktorý to dokázal, je celkom novým človekom, preto mu musíme venovať celkom novú kapitolu.

(Pokračovanie)

Píše PAVOL DVOŘÁK

ILUSTRUJE NAĎA RAPPENBERGEROVÁ-JANKOVIČOVÁ



# SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ!

Milí súťažiaci slniečkári!

28. októbra si pripomínáme 60. výročie vzniku Československej republiky. Bol to ešte štát kapitalistický, v ktorom vládli páni. Chudobný pracujúci ľud, robotníci a roľníci, treli biedu. Ich rodiny a deti často hladovali.

Až víťazstvo robotníckej triedy vo februári 1948 znamenalo cestu nového, socialistického vývinu v Československu.

V dnešných literárnych hádankách sme sa zamerali na tri knihy, ktoré zobrazujú život detí pred vznikom Československa, prípadne v kapitalistickej republike.

Stará mať si sadla vždy k teplej peci na nízky stolček. Pred seba si položila opálku s ovčou vlnou. Dievčatku sa len nezreteľne marila v očiach. Skôr vedelo, ako videlo, že tvár má okružlenú bielym čepcom a ruky usilovne rozpletajú skrútené chlčky vlny. Načuchraná kôpočka začala rásť. Dievčatko ju chvíľu pritískalo dľaňou a potom tichým hlasom za-

**prosilo: — Stará mať, ako to bolo, keď ste boli malá?**

**Otázka č. 1: Ako sa volalo dievčatko a knižka, z ktorej je úryvok? Kto ju napísal? Dúfame, že nezabudnete na sedemdesiate výročie narodenia autorky a že jej v decembri zablahoželáte.**

Ženy sa tratia po jednej. Pomaly sa izba vyprázdňuje. Iba štyria chlapani stoja v kúte a ani nehlesnú. Sú to kamaráti, Maroš a ostatní. Čakajú čo bude. Na ich tvárach nie je zvedavosť, ale ľútosť, ozajstná ľútosť.

**— Totka, — odváži sa napokon Maroš, keď sa ľudia vysypú z izby, — a je Anke lepšie?**

**Otázka č. 2: Čo sa stalo Anke? Z akej knihy je úryvok? Kto ju napísal?**

Bol tmavý večer. ...a Anička sa práve vrátili z hory. Vošli do chalúčky, z ktorej ich dosiaľ nevyhnal nový majiteľ. V izbičke na stole svietila malá lampa. Bolo ticho ako v hrobe. Deti sedeli v kúte za

**pecou, akoby ani nežili. Matka stála pri stole. Bola bledá ako smrť.“**

**Otázka č. 3: Prečo bola matka bledá ako smrť? Ako sa volá kniha a jej hlavný hrdina? Kto ju napísal?**

Vašou úlohou je odpovedať správne aspoň na jednu z troch otázok. Svoje odpovede nám

posielajte do konca októbra 1978. Desiatich súťažiacich odmeníme knihami.

# SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ! SÚŤAŽ!



## Slavín

*Slavín, to je tiché miesto  
pre sovietskych vojakov,  
čo statočne bojovali,  
za náš život umierali.*

*Zato im my vdaku vzdáme,  
kvety k hrobom ukladáme.*

E. Bartošová — M. Štrbová,  
Banská Bystrica

## Včielka

*Letela včielka, letela,  
ustatá sadla si do poľa.*

*„Včielka, včielka, malá si!“  
„Čo to čujem za hlasy?  
Hoc' som malá, som šikovná,  
nikto sa mi nevyrovná.“*

Olinka a Marienka Matejovičové,  
Praha

## Zápisník Slniečka

VÝSTAVY. Pri príležitosti 60. výročia vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov usporiadali v septembri Mladé letá v pražskom vydavateľstve Albatros výstavu súčasnej slovenskej literatúry pre deti a mládež. Ten istý mesiac mohli si zas deti i kultúrna verejnosť v Košiciach prezrieť výstavu Čarovný svet rozprávok, pozostávajúcu z najkrajších slovenských a českých rozprávkových kníh.

Z RUKOPISOV MLADÝCH LIET. Spisovateľ Ján Navrátil, známy aj ako autor obľúbených televíznych rozprávok, odovzdal redakcii pôvodnej tvorby ML

rukopis rozsiahlej prózy pre deti s pracovným názvom *Legenda o Dunaji*, v ktorej zobrazil vojnové detstvo slovenského lodníckeho chlapca. Nezvyčajné prostredie, dramatický príbeh a hlboká mravná idea vzbudzujú oprávnené nádeje, že slovenská detská literatúra opäť dostane dielo, ktoré bude pre ňu znamenať ďalší umelecký prínos.

NÁŠ TIP. Aj keď *Kniha o povolaniach*, ktorá vyšla v *Mladých letách*, je určená predovšetkým mládeži, odporúčame ju prečítať i čitateľom nášho časopisu. Okrem základných informácií pre tých, ktorí sa rozhodujú, aké pracovné povolanie si zvoliť po ukončení základnej školskej dochádzky, je totiž táto kniha, prvá svojho druhu u nás, cenná i tým, že informuje o histórii a vývine jednotlivých povolanií a učí správne mu vzťah človeka k práci.

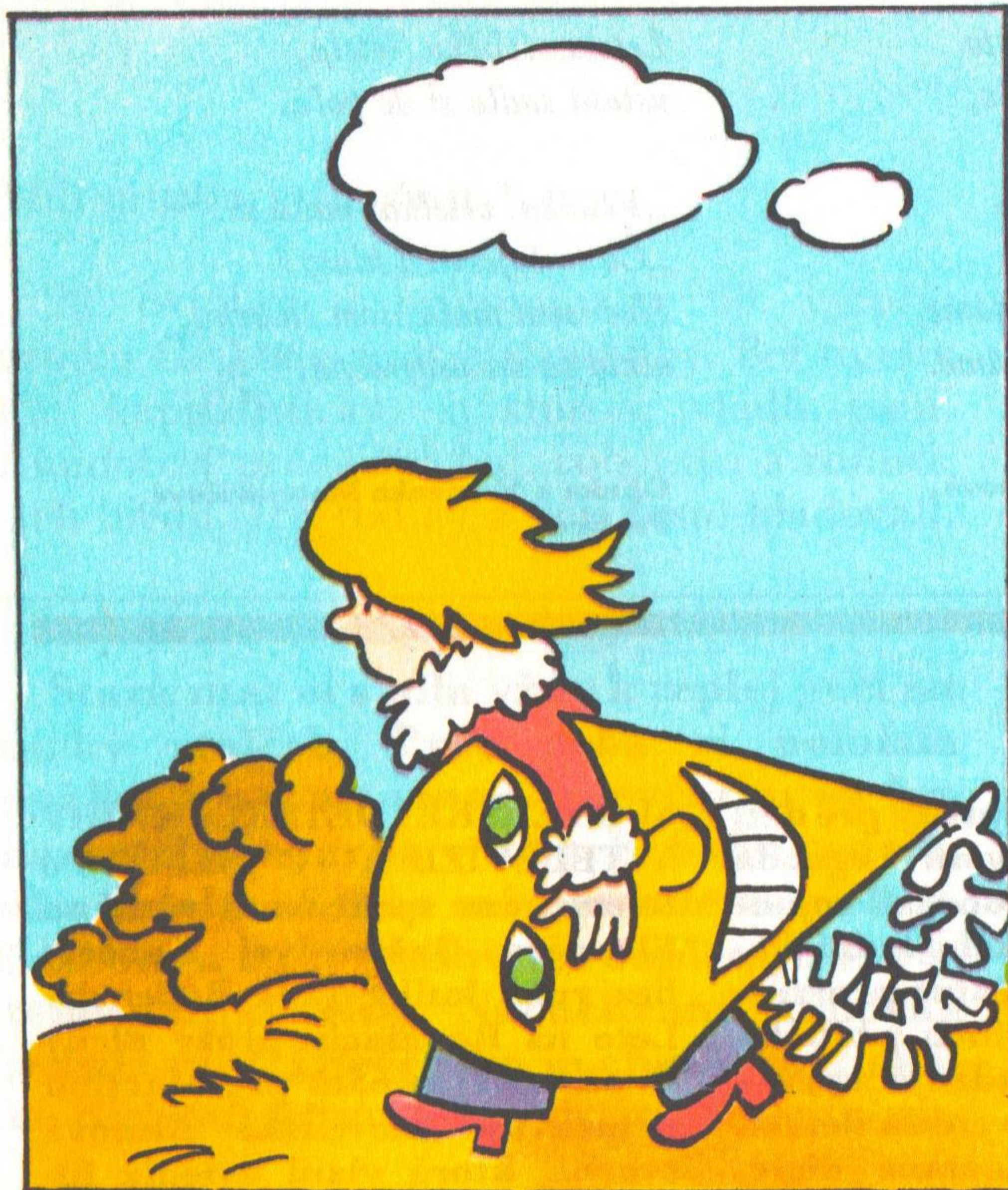
SLOVENSKÉ DETSKÉ KNIHY V TELEVÍZII A VO FILME. Po televíznom spracovaní románu Eleonóry Gašparovej *Koncert bez ruží*, knihy Jána Bodeneka *Leto na Rovniach*, prózy Eleny Čepčekovej *Sonáta pre Martinu* pripravuje Slovenská filmová tvorba, ktorá vlni uviedla filmový prepis románu Jany Šrámkovej *Biela stužka v tvojich vlasoch*, nakrútenie dvoch ďalších významných kníh súčasnej slovenskej detskej literatúry: prvou je próza Márie Ďuričkovej *Majka Tárajka*, druhou kniha Petra Kováčika *Jablká nášho detstva*. V televízii je pripravená na premiéru *bábková inscenácia obľúbenej rozprávky Ruda Morica Ako vretenica kľukatá o chvost prišla*.



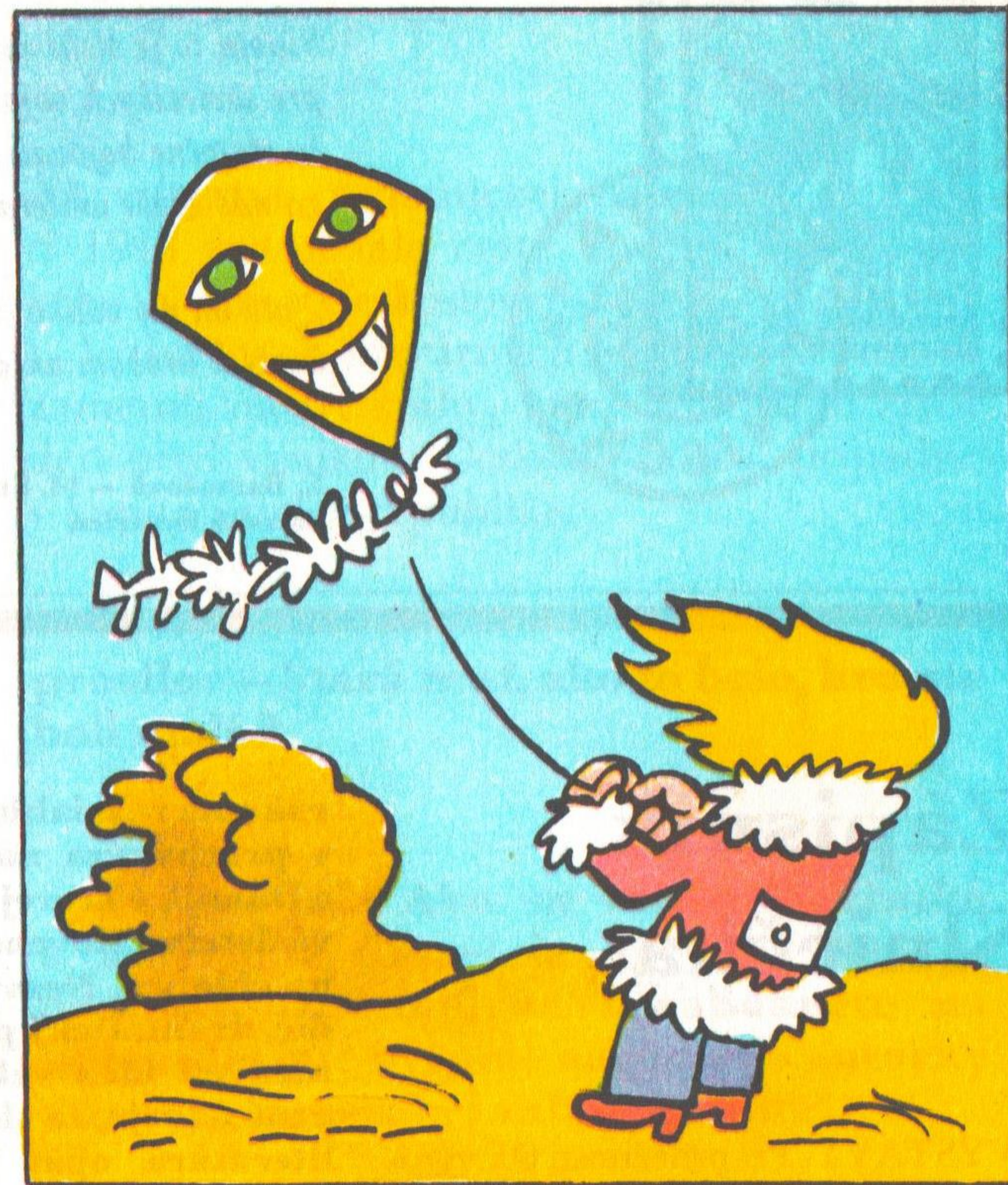
## Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.





Hľadme, také čosi!



Dita, ty si dobrá!



Odkedy sa nosí



kožuch od októbra?